

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Právo a právní předpisy II

JUDr. Olga Sovová, Ph. D.
JUDr. Miroslav Sova
JUDr. Miroslav Mitlöhner, CSc.

Gaudeamus 2014

Recenzovali:

prof. JUDr. Dagmar Císařová, DrSc.

JUDr. Zdeněk Fiala, Ph.D.

Publikace neprošla jazykovou úpravou

Edice texty k sociální práci

Řada: Právo v sociální práci

Studijní materiál vznikl za podpory projektu

Inovace studijních programů sociální politika a sociální práce na UHK s ohledem na potřeby trhu práce (CZ.1.07/2.2.00/28.0127), který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

ISBN 978-80-7435-448-9

Obsah

1	Úvod	5
2	Občanské soudní řízení	6
2.1	Obecné pojmy.....	6
2.2	Základní zásady občanského soudního řízení.....	10
2.3	Pravomoc a příslušnost soudů	11
2.4	Právní zastoupení, náklady řízení	12
2.5	Řízení o soukromoprávních nárocích s mezinárodním prvkem.....	14
3	Zvláštní řízení soudní	16
3.1	Úvod	16
3.2	Obecná ustanovení.....	17
4	Exekuční řízení	22
4.1	Výkon rozhodnutí soudem.....	24
4.2	Výkon rozhodnutí dle exekučního řádu.....	25
5	Osobní údaje a jejich ochrana	30
5.1	Komunitární právní úprava.....	31
5.2	Vnitrostátní veřejnoprávní úprava	32
5.3	Ochrana osobních údajů a soukromí občanským právem.....	34
5.4	Ochrana osobních údajů v zaměstnání.....	35
5.5	Ochrana před spamem	39
6	Státní občanství, kolizní normy	41
6.1	Cizinci a jejich pobyt na území ČR	41
6.2	Státní občanství	42
6.3	Rodinné vztahy s přeshraničním prvkem, kolizní normy	45
7	Základy správního práva	47
7.1	Veřejná správa	49
7.2	Správně právní vztahy	51
7.3	Státní správa	52
7.4	Samospráva.....	54
7.4.1	Územní samospráva.....	54
7.4.2	Zájmová samospráva	56
7.5	Správní akty.....	60
8	Základní zásady činnosti správních orgánů	66
8.1	Správní řízení.....	69
8.1.1	Subjekty správního řízení	69

8.1.2	Průběh správního řízení v prvním stupni	72
8.1.3	Správní rozhodnutí	77
8.2	Řádné a mimořádné opravné prostředky	80
8.2.1	Řádné opravné prostředky	80
8.2.2	Mimořádné opravné prostředky.....	85
9	Závěr	88
10	Literatura	89
11	Rejstřík	91

1 Úvod

V předkládané studijní pomůcce navážete na znalosti získané v kursu Právo a právní předpisy I. Ve skriptech, distančním textu i pomocí e-learningu jste získali znalosti, jak právo interpretovat, jak pracovat s právní normou a kde vyhledávat informace o nové právní úpravě.

Předložená skripta navazují na získané znalosti z hlavních oborů práva veřejného i soukromého, rozvíjejí je na základě požadavků z praxe sociální práce o znalosti nezbytné pro práci kvalifikovaného sociálního pracovníka. Předložená skripta se zabývají procesními postupy v oblasti soukromého i veřejného práva a zdůrazňují základní zásady aplikace hmotného práva. Na skripta navazují distanční texty Právo a právní předpisy 2, které teoretické a obecné pojmy rozvíjejí a ukazují praktické postupy v právních situacích, ve kterých sociální pracovník zastupuje klienty, nebo hájí veřejný zájem.

Nadále platí, že je nutné, abyste se v průběhu studia sami aktivně seznamovali nejen s právními předpisy, ale i své znalosti prohlubovali samostudiem a dalším vzděláváním ve vybraných právních oblastech, které potřebujete pro svou činnost. Skripta, se kterými se seznámíte, jsou pouze základním studijním materiálem, který vám umožní pochopit základní pojmy. Samotný předmět Právo a právní předpisy I a II v sobě zahrnuje i úvod do dalších oborů, pro jejichž studium využijete skripta, distanční texty a e-learning zpracovaný pro jejich výuku.

V seznamu použité a doporučené literatury a pramenů jsou uvedeny odkazy na webové stránky, se kterými je možné pracovat a ověřovat si a průběžně doplňovat nabyté znalosti.

Právní předpisy jsou použity ve znění účinném k 1. 8. 2014.

2 Občanské soudní řízení

2.1 Obecné pojmy

Občanské soudní řízení je zákonem upravený postup soudů a fyzických a právnických osob, které nazýváme účastníky řízení. Účelem občanského soudního řízení je ochrana soukromých práv. V občanském soudním řízení se realizuje ústavní právo na soudní ochranu a spravedlivý proces.¹

V této kapitole se seznámíme se základními pojmy a zásadami občanského soudního řízení.² Pro sociální pracovníky je základní znalost postupu občanskoprávních soudů nezbytná, protože v soudním řízení velmi často zastupují osoby, které nejsou plně svéprávné. Sociální pracovník také často jako první přichází do kontaktu s klientem, který se stává později účastníkem soudního řízení. Sociální pracovník by proto, kromě základní právní rady, měl být schopen vysvětlit klientovi, že občanské soudní řízení je poměrně náročný formalizovaný proces a je třeba včas vyhledat odbornou radu či pomoc. Sociální pracovník by proto měl vědět, jakým způsobem se klient může domoci právní pomoci profesionála.

Základním procesním předpisem, který upravuje postup občanskoprávních soudů je **občanský soudní řád**, zákon č. 99/1963 Sb. (o. s. ř.). Tento právní předpis je obecným procesním předpisem, na který odkazují i další zvláštní procesní předpisy. O. s. ř. se tak použije například při dokazování ve správním soudnictví. V exekučním řízení nejen soudy, ale i soudní exekutor nebo daňové a správní orgány použijí podpůrné ustanovení o. s. ř. o výkonu rozhodnutí, pokud zvláštní právní předpisy nestanoví jinak.

Předmět občanského soudního řízení vymezuje o. s. ř. v § 2:

V občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob.

Řízení podle o. s. ř. je tedy **řízením sporným - kontradiktorním**. Znamená to, že v řízení jsou **dva účastníci - žalobce a žalovaný**. Není podstatné, kolik osob je na které straně, souhrnně se nazývají takto. Do řízení může, se souhlasem soudu, na každé straně

---

¹ Čl. 90 Ústavy, čl. 36 a 38 LSZP.

² Průběhu soudního řízení je věnována kapitola Občanské soudní řízení v distančním textu PP2.

vstoupit další osoba, která má na výsledku řízení právní zájem. Tato osoba se pak nazývá **vedlejší účastník** na straně žalobce nebo žalovaného.

V praxi byl řešen případ, kdy otec - nájemce bytu dostal z bytu výpověď s odůvodněním, že on a jeho syn v bytě nebydlí. Otec podal žalobu na neplatnost výpovědi. Zletilý syn vstoupil do řízení jako vedlejší účastník, protože jedním z argumentů pro výpověď bylo, že syn se v bytě trvale nezdržuje, neboť studoval dlouhodobě v zahraničí. Po skončení studia by však neměl kde bydlet. Proto měl na výsledku řízení právní zájem, a chtěl dokazovat, že v bytě se nezdržuje právě z důvodu řádného studia v zahraničí. Syn byl tedy vedlejším účastníkem na straně žalobce.

Pojem **spor** je vymezen tak, že jde o neshodu mezi účastníky o tom, jak určitý děj probíhal. V uvedeném případě, majitel bytu tvrdil, že nájemce a jeho syn v bytě trvale nebydlí. V průběhu řízení se soud však přiklonil k tomu, že skutkový děj vylíčený nájemcem - žalobcem je pravdivý a spor rozhodl v jeho prospěch. V tomto případě jde tedy o pravý **spor - skutkový spor**.

Teorie hovoří též o **neshodě o právu, právním sporu**. S právními spory se setkáváme tam, kde se strany shodnou, jak se určitý děj stal, ale neshodnou se v jeho právních následcích.

Příkladem mohou být v praxi často řešené problémy při stavbách či rekonstrukcích. Strany nemají spor o tom, že smlouva byla uzavřena a co bylo jejím předmětem či jaká byla cena, ale nedohodnou se v tom, zda dílo bylo předáno v požadované kvalitě a včas. Právním sporem může být, zda na odevzdané dílo dopadají ustanovení o smluvní pokutě nebo o náhradě škody.

Sporná řízení jsou **řízeními návrhovými**, což znamená, že je nelze zahájit z moci úřední nebo na návrh třetí strany, ale pouze tehdy, pokud tento zájem má jeden z účastníků. Ten, kdo navrhuje zahájit řízení je žalobce.

Žalobce je tzv. **pánem sporu**. Znamená to, že určuje, co bude předmětem řízení, a v jakém rozsahu má soud sporné otázky přezkoumávat. Žalobce může kdykoli za řízení vzít svůj návrh zčásti nebo zcela zpět. Nicméně pokud již žalovaný v řízení byl aktivní, pak v takovém případě, nese žalobce procesní zavinění a obvykle musí žalovanému nahradit náklady soudního řízení.

Žalobce má **povinnost tvrzení**. To znamená, že musí soudu vylíčit skutkový děj, uvést své důkazy a navrhnout soudu, čeho se domáhá.

Žalovaný může být v řízení nečinný, nicméně tím riskuje, že soud rozhodne v jeho neprospěch. Proto má žalovaný lhůty k tomu, aby se ve věci vyjádřil. Obě procesní strany mají **důkazní břemeno**. To znamená, že svá tvrzení musí doložit konkrétními důkazy. Ten, kdo důkazní břemeno neunes, je v řízení obvykle neúspěšný.

Příklad:

*Žalobce tvrdí, že žalovanému zapůjčil 100.00 Kč. Na důkaz toho předkládá smlouvu o zápůjčce a uvádí, že dluh měl být zaplacen již měsíc před podáním žaloby. Žalovaný nepopírá, že mu žalobce peníze zapůjčil. Potud mezi stranami není spor, jde o tzv. nesporná tvrzení, a proto je soud nedokazuje. Žalovaný nicméně tvrdí, že peníze uhradil jeden týden po splatnosti. Jde o tzv. **negativní tvrzení**, čili opak toho, co tvrdí žalobce. Žalovaný toto musí prokázat. Pokud žalovaný soudu předloží výpis z účtu, že odeslal na účet žalobce dlužnou částku nebo dokonce doloží kvitanci (potvrzení o zaplacení) žalobce, pak žalobce neunesl důkazní břemeno a žalovaný je ve sporu úspěšný. Je proto třeba vždy přistupovat ke každému soudnímu sporu obezřetně a s ohledem na uvedené povinnosti.*

Soud má nicméně na začátku řízení povinnost seznámit strany s tím, které skutečnosti považuje soud na prokázané, co je třeba dokázat a také, jakým způsobem stejnou nebo obdobnou otázku řeší soudní praxe, případně, ve složitějších sporech i teorie. Soud má také povinnost v počátku řízení, i v jeho průběhu, je-li to možné, **vést strany ke smíru. Soud odpovídá za vedení řízení**, a proto je jeho zákonnou povinností strany v každé fázi **poučit o jejich procesních právech a povinnostech**.

Poučovací povinnost soudu uvádí následující přehled.³

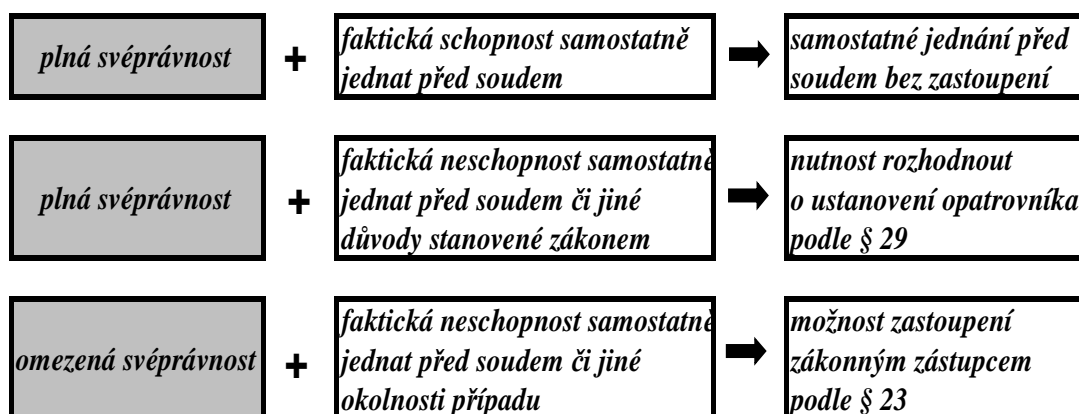
³ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení - soudcovský komentář*. Kniha I. Havlíček Brain Team. Praha 2014. Str. 35.

	o právu vyjádřit se k osobám soudců a přísedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout (§ 15a odst. 1)
	o právu požádat o ustanovení zástupce (§ 30 odst. 1)
	o následcích nedoplnění podání (§ 43 odst. 1, 2)
	o ukládání písemností u soudu s účinky doručení (§ 46c odst. 3)
	o následcích odepření přijetí písemnosti (neposkytnutí součinnosti) - § 50c odst. 1, 2
	o možnosti předvedení (§ 52 odst. 1)
	upozornění na právní úpravu, stanoviska a judikaturu (§ 99 odst. 1)
	o možnosti podat žalobu proti rozhodnutí správního orgánu ve správním soudnictví (§ 104b odst. 1)
	o následcích nesplnění kvalifikované výzvy k vyjádření k žalobě (§114b odst. 5)
	o koncentraci řízení ke konci přípravného jednání (§ 114c odst. 5)
poučení	o kontumačních rozhodnutích při neomluvené absenci u přípravného jednání (§ 114c odst. 6, 7)
	k dotvrzení rozhodných skutečností, navržení důkazů a překvalifikování skutkových tvrzení (§ 118a)
	o koncentraci u jednání pro účastníky, kteří dodatečně vstoupili do řízení (§ 118b odst. 2)
	„poslední zvonění“ - výzva před vyhlášením rozsudku (§ 119a)
	vyslýcháných osob (§ 126a, 127, 127a, 131)
	o následcích nezaplacení zálohy na náklady důkazu (§ 141 odst. 1)
	o následcích zmeškání jednání {možnost vydat kontumační rozsudek} - § 153b odst. 1
	o opravných prostředcích a výkonu rozhodnutí (§ 156 odst. 1)
	předvolávané osoby při prohlášení o majetku (§ 260d, 260e)
	věřitelů v dražební vyhlášce a o námitkách při dražbě nemovitosti či podniku v rámci výkonu rozhodnutí (§ 336f odst. 2, § 337e odst. 3, § 338s odst. 2, § 338t odst. 2)

O hmotném právu se nepoučuje, neboť tím by byla porušena základní zásada rovnosti účastníků řízení. Pokud však účastník není schopen se sám zastupovat - nemá procesní způsobilost, nebo si nemůže dovolit právní zastoupení ve složitých případech, pak mu soud buď na základě zákonné povinnosti, nebo na jeho žádost ustanoví zástupce pro řízení. V těchto případech soudci ustanovují advokáty, jejichž odměnu hradí stát.

Následující schéma uvádí možnosti jednání účastníků před soudem.⁴

2.2 Základní zásady občanského soudního řízení

Stejně jako jiné procesní normy, i o. s. ř. obsahuje **základní zásady- principy**, kterými se řídí celý postup řízení před občanskoprávními soudy.

Tyto principy jsou provedením ústavního práva **na spravedlivý proces**:

- **Zásada předvídatelnosti** – soud má v řízení postupovat předvídatelně, což je vyjádřeno povinností soudu poučit účastníka o právech a povinnostech a rovněž ho předem seznámit s úvahami soudu, které povedou k rozhodnutí ve věci
- **Zásada nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců** – toto je vyjádřeno nezávislou mocí soudní v rámci ústavního pořádku
- **Zásada zákonného soudu a zákonného soudce** – zákon stanoví pravomoc a místní a věcnou příslušnost soudů; rozvrhem práce je dáno, který soudce bude věc projednávat

⁴ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení - soudcovský komentář*. Kniha I. Havlíček Brain Team. Praha 2014. Str. 158.

- **Zásada rovnosti stran** - účastníci (strany) mají stejné postavení, a pokud by jejich rovnost byla ohrožena, soud musí učinit potřebná opatření, např. ustanoví opatrovníka
- **Zásada veřejnosti** – soud jedná veřejně, rozsudek je vždy vynášen veřejně
- **Zásada ústnosti a přímosti** – každý má právo, aby se k soudu mohl osobně dostavit a u soudu vyjádřit
- **Zásada hospodárnosti** – soudní řízení má být vedeno rychle, účinně a tak, aby nevznikaly zbytečné náklady
- **Zásada dispoziční** – procesní iniciativa je dána do rukou účastníků; vyjádřeno je tím, že žalobce je pánem sporu
- **Zásada projednací** – skutkový stav soud zjišťuje na základě tvrzení účastníků, a ve sporném řízení je jejich návrh vázán
- **Zásada volného hodnocení důkazů** – soud posuzuje provedené důkazy jednotlivě a v souvislostech, zjišťuje jejich hodnověrnost tak, aby zjistil co nejlépe **skutkový stav a poté tento děj právně posoudil**

2.3 Pravomoc a příslušnost soudů

Pod pojmem **občanské (civilní) soudní řízení** chápeme **spory ve věcech občansko právních, obchodně právních a pracovně právních**.⁵ Toto vymezení činnosti soudu nazýváme pravomocí.

Významné je pochopení **soudní příslušnosti**. Soudní příslušnost rozlišujeme místní a věcnou. **Místní příslušnost** určuje, který soud zahajuje řízení podle místa či sídla účastníku. Nejčastějším místně příslušným soudem je soud místa bydliště nebo sídla žalovaného.

Místní příslušnost stanoví § 84 o. s. ř.:

K řízení je příslušný obecný soud účastníka, proti němuž návrh směřuje (žalovaného), není-li stanoveno jinak.

---

⁵ Soudy v rámci právní úpravy provedené občanským soudním řádem rozhodují též v jiných právních věcech a provádějí výkon rozhodnutí. Tato kapitola je věnována základům sporného řízení. Výklad jiné soudní činnosti najdeme v odpovídajících kapitolách skript PP 1, PP 2 a v distančních textech.

V paragrafu 88 o. s. ř. najdeme také tzv. **výlučnou příslušnost**, což je například u nemovitosti, kde je místně příslušným soud, v jehož obvodu nemovitost leží. Tento paragraf se zabývá specifickými soudními jednáními, například ve věcech rodinných nebo insolvenčních, kde stanoví výlučné příslušnosti podle předmětu řízení. Zde se také uplatní subsidiarita o. s. ř. například vůči zákonu o zvláštních řízeních soudních (ZŘS). Rozvody se projednávají podle ZŘS, avšak místní příslušnost soudu, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště, je dána v § 88, písm. a) o. s. ř.

Věcná příslušnost znamená, který soud zahajuje řízení v prvním stupni. Věcná příslušnost je vymezena § 9 o. s. ř. V odstavci jedna se stanoví, že soudy prvního stupně jsou soudy okresní.

Druhý odstavec téhož paragrafu však uvádí, že v mnohých, zejména obchodně právních případech, rozhodují jako soudy prvního stupně soudy krajské. **Soudy prvního stupně** nazýváme **soudy nalézacími**, neboť mají zjistit, co se stalo, tedy skutkový stav. Dále je úkolem nalézacího soudu též nalézt právní posouzení případu. Nestanoví-li o. s. ř., nebo zvláštní právní předpis, že odvolání není přípustné, pak **odvolacími - druhostupňovými** soudy jsou soudy krajské. V případě, že v prvním stupni rozhodoval krajský soud, odvolacím soudem je soud vrchní.⁶

Nejvyšší soud ČR rozhoduje o mimořádném, opravném prostředku, který je v občanském soudním řízení, **dovolání**.

Soudní řízení je zpoplatněno. Zákon o soudních poplatcích č. 549/1991 Sb., stanoví v příloze - Sazebníku, jaké úkony soudu jsou zpoplatněny. Soudní poplatek je stanoven buď procentem z hodnoty předmětu řízení, nebo paušální částkou tam, kde nelze vyčíslit nárok v penězích.

Každý, i právnická osoba, si může v případě nemajetnosti, u fyzických osob například závislosti na sociálních dávkách, požádat o osvobození od soudního poplatku.

2.4 Právní zastoupení, náklady řízení

V občanském soudním řízení se každý může zastupovat a jednat sám v tom rozsahu, jak má způsobilost k právním jednáním. Fyzická osoba tedy musí být svéprávná.

---

⁶ Soudní soustavě je věnována pozornost v Distančním textu PP1, kap. 3. 3.

Soudní řízení však bývá náročné jak z pohledu právního posouzení, tak i z hlediska dodržování formálních požadavků. O. s. ř. vyžaduje, aby účastník, který nemá právnické vzdělání vhodné pro výkon advokacie, nebo ho nezastupuje jeho zaměstnanec s tímto vzděláním, byl **zastoupen advokátem pouze v řízení o dovolání před Nejvyšším soudem ČR**. Jde o **povinné zastoupení**. Nicméně lze doporučit vždy minimálně konzultaci s advokátem, zejména pro strany žalované. Pokud si účastník řízení nemůže advokáta dovolit pro nemajetnost, může požádat soud o jeho ustanovení, nebo se obrátit na Českou advokátní komoru, která v odůvodněných případech ustanoví někoho z řad svých členů bezplatně. V takové případě je zastoupený povinen platit pouze hotové výdaje svého zástupce – například cestovné k soudu.

Strana, která má v řízení úspěch, má nárok, na to, aby jí neúspěšný účastník uhradil **náklady soudního řízení**. Nákladem soudního řízení se rozumí náklady účelné a potřebné pro hájení práv. Těmito náklady jsou soudní poplatek, náklady právního zastoupení a cestovné k soudu. Pokud je potřebný znalecký posudek, například ve sporu o nemovitosti, soud může tento posudek nařídit a stranám uložit, aby ho uradili buď společně, nebo ho opět hradí neúspěšná strana.

Z pohledu nákladů řízení a též základního problému občanského soudnictví, kterým je rychlost řízení, je pro strany často výhodnější se i v průběhu řízení dohodnout na smíru. **Soudem schválený smír** má stejné účinky jako soudní rozsudek. Pokud jde o náklady řízení, v soudním smíru platí, že si každá ze stran nese své náklady sama. Nicméně strany se mohou dohodnout i jinak.

Soud nemusí ani úspěšné straně přiznat náklady řízení, pokud by to bylo v rozporu s dobrými mravy, nebo shledá jiné důvody hodné zvláštního zřetele. Žalobce musí být též pozorný při zpětvzetí žaloby. **Zpětvzetí žaloby** je považováno za procesní zavinění žalobce, a proto často soudy automaticky přiznávají druhé straně náklady řízení. Pokud však žaloba byla vzata zpět pro chování žalovaného nebo z jiných závažných důvodů, žalobce musí toto soudu sdělit a požádat, aby náklady řízení ani jedné ze stran nepřiznával.

Příkladem může být výše uvedená zápůjčka.

Žalobce žalovaného několikrát upomenul, a pak teprve podal žalobu. Žalovaný pochopil, že žalobce neustoupí ze svého nároku, a proto po podání žaloby zaplatil, tedy až pod hrozbou soudního jednání. Vezme-li žalobce žalobu zpět, jde o důvodné podání žaloby,

která byla vzata zpět pro chování žalovaného. Žalobce tak má nárok na náhradu nákladů řízení. Rozhodně v takovém případě nemůže soud přiznat náklady řízení žalovanému.

2.5 Řízení o soukromoprávních nárocích s mezinárodním prvkem

Nad rámec řízení, které je pojednáno v kapitole 6.3 a v rámci výkonu rozhodnutí, kap. 3.1, je vhodné se zmínit též o **Evropském řízení o drobných nárocích**. Jde o řízení o zaplacení peněžitých částek do výše 2000 EUR. Toto řízení je zakotveno v Nařízení (ES) 861/2007. Nařízení (ES) č. 1896/2006 se týká evropského platebního rozkazu.⁷

Řízení ve věcech peněžitých nároků v rámci členských států EU a EHP jsou zásadně písemná. Je nutno je podávat na předepsaných formulářích a soud příslušného členského státu rovněž vydává strana vydává rozhodnutí na předepsaných formulářích. Řízení probíhá v jazyce státu žalobce, neboť návrhy se podávají u místně a věcně příslušného soudu dle bydliště či sídla žalobce. Proti rozhodnutí soudu je přípustný opravný prostředek podle vnitrostátního práva, tedy odvolání.

Formuláře a praktické informace ve věcech soudního rozhodování s přeshraničním prvkem v rámci EU jsou uvedeny na portálu Evropské justice, <https://e-justice.europa.eu>.

Z judikatury:

29 NSČR 56/2012

Pojem „nadřízený soud“, je-li použit občanským soudním řádem k určení věcné příslušnosti soudu, vychází z organizačních vztahů uvnitř soustavy soudů, nikoli ze vztahů instančních nelze jej zaměňovat s pojmem „odvolací soud“. Rozhoduje-li vrchní soud o přikázání věci jinému krajskému soudu (insolvenčnímu soudu), není toto jeho rozhodnutí rozhodnutím odvolacím.

NS 29 Cdo 1763/2011

Soud je povinen hodnotit důkaz znaleckým posudkem stejně, jako jiné důkazy a vyvstanou-li pochybnosti o věcné správnosti znaleckého posudku, je povinen pokusit se odstranit vzniklé pochybnosti obstaráním dalších důkazů.

NS 30 Cdo 1510/2013

---

⁷ Nařízení se nevztahují na Dánsko.

Pravidlo pro určení místní příslušnosti ve věcech péče o nezletilé má zajistit, aby o poměrech dítěte rozhodoval ten soud, který má nejlepší předpoklady pro jejich zjištění, čímž se současně naplňuje i zájem na rychlosti a hospodárnosti řízení. Stejně východisko se pak uplatňuje i pro přenesení příslušnosti, tedy aby nadále o poměrech dítěte rozhodoval soud, který k tomu má nejlepší podmínky, rozuměno zejména z hlediska blízkosti. Tím se současně realizuje i zájem dítěte, aby jeho poměry byly v řízení ovládaném vyšetřovací zásadou upraveny soudem, u něhož se předpokládá, že tak učiní s plnou znalostí věci, bezprostředně, hospodárně a v rozumné době. Zájem dítěte jednak dochází v naplnění požadavku, aby o jeho poměrech rozhodoval soud, který k tomu má nejlepší podmínky a jednak slouží jako korektiv, který i když by jinak byly dány místní souvislosti, ponechávající soudu prostor pro uvážení, který soud věc projedná a rozhodne. Přenesení příslušnosti tak bude bránit např. pouhá snaha jednoho z rodičů o „legalizaci“ pobytu dítěte v jiném místě (často značně vzdáleném), než je původní bydliště, vedená snahou o omezení či znemožnění styku dítěte s druhým z rodičů. Při posuzování zájmu dítěte je třeba vycházet rovněž z Úmluvy o právech dítěte.

NS 29 Cdo 1172/2013

Součástí poučovací povinnosti obecných soudů (definované obecně ustanovením § 5 o. s. ř.) není poučení o tom, že žalobce může žalobu změnit (§ 95 o. s. ř.) a domáhat se jiného nároku. To by vedlo k narušení principu rovnosti účastníků. Závěr o tom, zda soud může návrhu vyhovět či ne, není výsledkem aplikace procesních předpisů, ale hmotně právních norem a poučení o hmotném právu, i když má důsledky v procesní oblasti, je stále poučením o hmotném právu, které ustanovení § 5 o. s. ř. nepřipouští.

3 Zvláštní řízení soudní

3.1 Úvod

Občanskoprávní soudy jsou soudy s nejrozsáhlejší agendou, neboť ve zvláštním řízení projednávají partnerské, manželské a rodinné záležitosti, rozhodují i ochranu osob nezpůsobilých, nebo rozhodují ve věcech zápisů obchodních korporací či jiných ekonomických subjektů. V neposlední řadě se soudy zabývají i projednáváním majetkových záležitostí, které nemají charakter sporu mezi stranami. Jedná se o dědické řízení, řízení o úschově listin nebo jejich umoření a rovněž nové instituty vyplývající z občanského zákoníku, zákon č. 89/2012 Sb., a je spolkové právo nebo svěřenské fondy, či osvojení zletilého.

Zvláštní řízení soudní, upravené od 1. 1. 2014 zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (z. ř. s.), je obvykle nazýváno **řízením nesporným**. Zvláštností procesních postupů, upravených z. ř. s. je totiž odklon od dispoziční a projednacích zásady. Většina řízení podle z. ř. s. může být zahájena z moci úřední, a řídí se převážně **vyšetřovací zásadou**. Tato zásada znamená, že soud není vázán návrhy účastníků, a může opatřovat i takové důkazy, které účastníci řízení nenavrhlí.

Praxe nicméně upozorňuje na skutečnost, že: *„V nesporných řízeních hraje soud roli jakéhosi skutkového policisty, mnohem více musí pátrat, vyšetřovat, jak se věci ve skutečnosti staly. Typicky je tomu tak v řízení ve věcech péče o nezletilé, v dědickém nebo pozůstalostním řízení, či v omezení svéprávnosti.... Nicméně tento zákon (z. ř. s.⁸), řekl bych nešťastně, upravuje i řadu řízení, která jsou svým charakterem ne snad čistě nebo průzračně sporná, ale jsou zvláštní a svým charakterem se blíží řízení spornému. To vede k tomu, že máme velmi sympatickou a stručnou obecnou část zákona o zvláštních řízeních soudních, nicméně každé speciální řízení má ještě zvláštní část a v ní je upraven speciálně postup soudu při dokazování, při zahajování řízení, při průběhu jednání, forma rozhodnutí, atd.“⁹*

V řízeních konaných dle z. ř. s. je **účelem upravit vztahy účastníků do budoucna a ochránit slabší stranu v řízení, případně osoby nezpůsobilé**. Typicky např. v řízení o rozvod manželství, kde je třeba chránit zájem nezletilých dětí.

---

⁸ Doplněno autorkou.

⁹ JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních a procesní úvahy de lege ferenda*. www.pravniprostor.cz.

Zákon o zvláštních řízeních soudních je rozdělen na tři části. V první části jsou ustanovení společná pro všechna řízení, druhá část pak zakotvuje zvláštní procesní postupy pro jednotlivé typy projednávaných věcí. Třetí část jsou ustanovení přechodná a závěrečná. Z. ř. s. neobsahuje jiná přechodná ustanovení než o dokončení řízení o popření otcovství, pokud do konce roku 2013 podalo návrh Nejvyšší státní zastupitelství.

Veškerá řízení pravomocně neskončená před 1. 1. 2014, která spadají pod úpravu z. ř. s., se proto dokončí podle tohoto nového zákona.

3.2 Obecná ustanovení

Okruh řízení je taxativně vymezen v § 2 z. ř. s.¹⁰

Tento zákon upravuje řízení:

- a) *podpůrných opatřeních a ve věcech svéprávnosti,*
- b) *ve věcech nezvěstnosti a smrti,*
- c) *o přivolení k zásahu do integrity,*
- d) *ve věcech přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech,*
- e) *o některých otázkách týkajících se právnických osob a svěřenského fondu,*
- f) *o pozůstalosti,*
- g) *o úschovách,*
- h) *o umoření listin,*
- i) *ve věcech kapitálového trhu,*
- j) *o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže,*
- k) *o nahrazení souhlasu zástupce samosprávné komory k seznámení se s obsahem listin,*
- l) *o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva,*
- m) *ve věcech voleb zaměstnanců,*

---

¹⁰ Zvláštní část z. ř. s. potřebná pro praxi sociálního pracovníka je probrána v Distančním textu Právo a právní předpisy II.

- n) o soudním prodeji zástavy,
- o) o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry,
- p) ve věcech manželských a partnerských,
- q) ve věci ochrany proti domácímu násilí,
- r) o určení a popření rodičovství,
- s) ve věcech osvojení,
- t) ve věcech péče soudu o nezletilé,
- u) v některých věcech výkonu rozhodnutí.

Věcně příslušné jsou okresní soudy, pokud z. ř. s. výslovně nestanoví příslušnost krajského soudu pro řízení v prvním stupni.¹¹

Místní příslušnost nalézacího soudu je dána bydlištěm nebo sídlem osoby, v jejímž zájmu se řízení koná. Ve věcech ochrany fyzických osob – svéprávnost, opatrovnictví, péče o nezletilé - může za řízení dojít k přenesení místní příslušnosti na jiný soud, je-li to v zájmu fyzické osoby.¹²

Z. ř. s. rovněž upravuje **ochranu veřejného zájmu**, neboť stanoví zvláštní oprávnění místně příslušného státního zastupitelství, aby do řízení vstoupilo, nebo dokonce podalo návrh. Tato oprávnění jsou uvedena v § 8.

- (1) *Státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného řízení*
  - a) *ve věcech osvojení, a to do části, ve které je rozhodováno o tom, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení,*
  - b) *ve věcech péče soudu o nezletilé, jde-li o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, o ústavní výchovu, o určení data narození nebo jde-li o pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu,*
  - c) *ve věci ochrany proti domácímu násilí,*

¹¹ Jde o řízení velmi specializovaná, kde se jedná o kapitálový trh, záležitosti profesních komor, nebo statusové věci právnických osob.

¹² Tento postup je jinak v nesporném řízení i v jiných řízeních dle z. ř. s. vyloučen, neboť základní zásadou je, že místně příslušným je ten soud, který řízení zahájil, pokud v zákonné lhůtě nebyla uplatněna námitka jeho nepřislušnosti.

- d) *o svéprávnosti,*
- e) *o prohlášení za mrtvého,*
- f) *o určení data smrti,*
- g) *ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (dále jen "zdravotní ústav") nebo vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb,*
- h) *o umoření listin,*
- i) *o některých otázkách týkajících se právnických osob.*

(2) *Ve věcech uvedených v odstavci 1 písm. b) až e) a g) může státní zastupitelství podat návrh na zahájení řízení.*

I v řízeních dle z. ř. s. vedou soudy účastníky ke smírnému řešení. V takovém případě však soud neschvaluje smír, ale **dohodu o předmětu řízení** zapíše do protokolu a účastníci protokol podepíší. Mají možnost vzdát se odvolání proti usnesení, kterým se dohoda schvaluje.

V řízení soud postupuje z povinnosti úřední, takže může u těch řízení, kde lze zahájit bez návrhu, vydat bez návrhu i předběžné opatření,¹³ nebo řízení i zastavit. Soud nekoná přípravné řízení, ale může před jednáním nařídít jiný soudní rok.

Jiný soudní rok se nemusí konat přímo v úředních místnostech soudu, takže takto například si může soud zjišťovat bytové poměry účastníků. Účastníci nicméně musí být vždy přítomni, resp. obesláni k jinému soudnímu roku.

V řízení dle z. ř. s. se vždy **koná jednání,** pokud zákon výslovně nestanoví ve své zvláštní části jinak. **Účastníci jsou povinni před soudem vypovídat,** odmítnout výpověď je možné pouze z důvodu hrozícího trestního stíhání.¹⁴

Soud rozhoduje v řízeních dle z. ř. s. **usnesením,** pokud nestanoví zákon povinnost rozsudku, např. ve věcech rozvodu manželství. **Rozsudek ve statusových věcech je závazný pro každého a nelze proti němu použít mimořádné opravné prostředky.**

¹³ S výjimkou pozůstalostního řízení.

¹⁴ Viz právní úprava zakotvená v čl. 37, odst. 1 LSZP a §§ 367, 368 zákona č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku. Ve sporném řízení je možné odmítnout účastnickou výpověď s rizikem, že soud při nedostatku tvrzení rozhodne v neprospěch odmítajícího účastníka.

V řízeních nelze uplatnit zásadu koncentrace řízení, což znamená, že až do rozhodnutí soudu mohou účastníci uvádět nové skutečnosti a činit důkazní návrhy.

Soud také nemůže využít rychlého rozhodování u liknavého účastníka, tedy rozhodnout rozsudkem při zmeškání nebo uznání.

Soudní řízení dle z. ř. s. **je zpoplatněno pouze tam, kde tak stanoví zákon o soudních poplatcích.**¹⁵ O osvobození od soudního poplatku je možné požádat za stejných podmínek jako ve sporném řízení. Stejně tak může účastník řízení požádat o ustanovení právního zástupce. Náklady řízení si nese každý účastník sám, avšak v případech hodných zřetele může soud jejich náhradu přiznat.

Z judikatury:

III. ÚS 81/03

Jádrem ústavní stížnosti je nesouhlas stěžovatele se závěry, které obecné soudy vyvodily ze zjištěného skutkového stavu a o které opřely odůvodnění pro vydání předběžného opatření o svěřeni nezletilých dětí do výchovy, stanovení výživného a o úpravě styku s nimi. Ústavní soud především namítá, že samotným předběžným opatřením nemůže dojít k porušení práva stěžovatele podle čl. 32 odst. 4 Listiny, z pojmu samotného vyplývá "dočasnost" předběžného opatření, protože poměry mezi účastníky jsou upraveny jen do rozhodnutí ve věci samé. Ústavní soud dále posoudil postup soudu I. stupně i odvolacího soudu z toho hlediska, zda byly ve věci dány podmínky pro vydání předběžného opatření. Ústavní soud konstatoval, že nelze obecným soudům vytýkat porušení příslušných ustanovení zákona při posuzování nutnosti předběžně upravit výchovu nezletilých dětí v předmětné věci. K argumentu, že by obecný soud při rozhodnutí o předběžném opatření neměl prejudikovat rozhodnutí ve věci samé, lze uvést, že z pohledu dnešní praxe je tato argumentace nepřipadná, protože judikatura prolomila zásadu, že obsah předběžného opatření nemá koincidovat s petitum žaloby ve věci samé, a to v zájmu neodkladného řešení vztahů mezi účastníky.

---

¹⁵ Zákon č. 549/1991 Sb., například řízení o rozvod, nebo zrušení registrovaného partnerství.

NS 30 Cdo 1510/2013: Pravidlo pro určení místní příslušnosti ve věcech péče o nezletilé má zajistit, aby o poměrech dítěte rozhodoval ten soud, který má nejlepší předpoklady pro jejich zjištění, čímž se současně naplňuje i zájem na rychlosti a hospodárnosti řízení. Stejně východisko se pak uplatňuje i pro přenesení příslušnosti, tedy aby nadále o poměrech dítěte rozhodoval soud, který k tomu má nejlepší podmínky, rozuměno zejména z hlediska blízkosti. Tím se současně realizuje i zájem dítěte, aby jeho poměry byly v řízení ovládaném vyšetřovací zásadou upraveny soudem, u něhož se předpokládá, že tak učiní s plnou znalostí věci, bezprostředně, hospodárně a v rozumné době. Zájem dítěte jednak dochází v naplnění požadavku, aby o jeho poměrech rozhodoval soud, který k tomu má nejlepší podmínky a jednak slouží jako korektiv, který i když by jinak byly dány místní souvislosti, ponechávající soudu prostor pro uvážení, který soud věc projedná a rozhodne. Přenesení příslušnosti tak bude bránit např. pouhá snaha jednoho z rodičů o „legalizaci“ pobytu dítěte v jiném místě (často značně vzdáleném), než je původní bydliště, vedená snahou o omezení či znemožnění styku dítěte s druhým z rodičů. Při posuzování zájmu dítěte je třeba vycházet rovněž z Úmluvy o právech dítěte.

4 Exekuční řízení

Exekuce neboli výkon rozhodnutí je důležitou částí vymáhání povinností, jak ve veřejném, tak v soukromém právu. Každý, komu je pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci uložena nějaká povinnost, má ji splnit dobrovolně. V mnohých případech se tak však neděje. V takovém případě nastupuje donucení právními prostředky.

Exekuce slouží k tomu, aby byla **splněna povinnost** uložená rozhodnutím, smírem schváleným orgánem veřejné moci nebo notářským zápisem s doložkou vykonatelnosti tam, kde nebylo plněno dobrovolně. Osoba, která má uloženu povinnost, se nazývá v exekučním řízení **povinným**. Osoba, jíž svědčí právo, které má být vymoženo, se nazývá oprávněným.

Podklad pro výkon rozhodnutí je **exekuční titul**. Exekučním titulem může být rozhodnutí jak českého soudu, tak soudu zahraničního. S účinností od 21. října 2005 EU zavedla Nařízením č 805/2004 ze dne 21. 4. 2004, evropský exekuční titul pro nesporné nároky (tzv. „nařízení EEO“). **Nesporným nárokem** se rozumí povinnost přiznaná příslušným soudním orgánem členského státu EU nebo EHP. Pro správní a daňová rozhodnutí vzájemná uznatelnost v EU neexistuje a nelze je vykonat na území jiného státu, než ve kterém byla vydána.

Rozhodnutí soudních orgánů třetích zemí musí být ve státě, kde má dojít k výkonu rozhodnutí, uznána. Postup při uznávání závisí na tom, zda mezi státy byla podepsána smlouva, která mezinárodní justiční spolupráci usnadňuje či nikoli.

Exekučním titulem může být i **rozhodnutí rozhodčího soudu** nebo rozhodce ad hoc, pokud tak strany soukromoprávního vztahu ujednaly ve smlouvě. Na území České republiky lze vykonat i rozhodčí nález zahraničního rozhodčího soudu za předpokladu, že je vydán ve státě, který je stejně jako ČR, součástí sítě rozhodčích soudů sdružených v International Chamber of Commerce (ICC).¹⁶

Každý **exekuční titul musí být pravomocný**, tedy konečné rozhodnutí, proti kterému již nelze podat řádný opravný prostředek. Dále exekuční titul musí být **vykonatelným**, což znamená, že uplynula lhůta k dobrovolnému plnění. Oprávněný rovněž musí dbát o to, aby exekuční titul nebyl promlčen. Rozsudek soudu a soudem schválený smír se promlčuje po deseti letech od právní moci. Rozsudek nebo soudem schválená dohoda o výživném

---

¹⁶ <http://www.iccwbo.org>.

nezletilého se nepromlčuje do doby, pokud trvá vyživovací povinnost rodiče. Rozhodnutí orgánu veřejného práva mají promlčecí dobu stanovenou zvláštními právními předpisy.¹⁷

Podání návrhu na výkon rozhodnutí nebo jeho zahájení z moci úřední staví běh promlčecí lhůty.

V právu veřejném provádí výkon rozhodnutí orgán státní moci. Hovoříme tak o správní exekuci, daňové exekuci nebo vykonávacím trestním řízení.¹⁸

Tato kapitola pojednává exekuci v soukromém právu a ve veřejném právu tam, kde správní orgán sám není exekučním orgánem nebo zvolí exekuci prostřednictvím úřadu soukromého exekutora. V soukromém právu vždy podnět k výkonu rozhodnutí musí vyjít od oprávněného. Výkon rozhodnutí provádějí v taxativně stanovených případech soudy. Soudy neprovádějí výkon správních rozhodnutí. Právním předpisem, podle kterého soudní vykonavatel, jako osoba pověřená výkonem rozhodnutí, postupuje, je **občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb.**

Soudní exekutor provádí výkon rozhodnutí jak orgánů veřejné správy, tak soudů a rovněž notářských zápisů s doložkou vykonatelnosti. Soudní exekutor postupuje podle zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád. **Exekuční řád** je zvláštní právní předpis, a tam, kde neupravuje některé postupy přímo, nebo nejsou upraveny zvláštními vyhláškami,¹⁹ se použije úprava zakotvená v občanském soudním řádu.

Před podáním návrhu na výkon rozhodnutí je vhodné, zejména tam, kde si oprávněný není jistý, zda povinný má nějaký majetek, požádat soud o **pomoc dle § 260 o.s.ř.** Soud na návrh oprávněného zjistí bydliště povinného u vyživovací povinnosti nezletilého. U peněžitých plnění zjišťuje soud, zda povinný má bankovní účty v ČR.

Na uvedenou možnost navazuje tzv. **prohlášení o majetku**. Pokud je zjišťování peněžitých prostředků bezvýsledné, může oprávněný požádat soud, aby povinného předvolal k prohlášení o majetku. V takovém případě se musí povinný dostavit a uvést veškeré své majetkové záležitosti – viz § 260e o.s.ř. Nepravdivé prohlášení nebo vyhýbání

---

¹⁷ Správní řád, daňový řád.

¹⁸ Správní exekuce – SOVOVÁ, O. *Základy správního práva*. Skripta. Gaudeamus. Hradec Králové 2014. kap. 7.

Daňová exekuce – SOVOVÁ, O. *Základy finančního práva*. Gaudeamus. Hradec Králové 2014. kap. 6.5.2. Vykonávací řízení trestní - CÍSAŘOVÁ, D. - SOVOVÁ, O. *Základy trestního práva procesního*. Gaudeamus. Hradec Králové 2011. ISBN 978-80-7435-093-1. kap. X.

¹⁹ Viz dále v kapitole 3.2.

se povinnosti dostavit se k soudu vede k trestním následkům. Jde o trestný čin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku dle § 227 trestního zákoníku.

4.1 Výkon rozhodnutí soudem

Soudní exekuce je upravena v části VI. o.s.ř., v §§ 251 - 351a.

Exekučním soudem je obecný soud povinného, tedy okresní soud,²⁰ v jehož obvodu má povinný místo bydliště nebo sídlo.

Týká-li se exekuce nezletilého, je obecným soudem ten okresní soud, v jehož obvodu má nezletilý bydliště. U nemovitostí je dána výlučná příslušnost soudu, v jehož obvodu nemovitost leží.

Soud nařizuje a provádí výkon rozhodnutí ve věcech výchovy nezletilých dětí, dále je-li podán návrh na vyklizení bytu nebo místnosti se zajištěním bytové náhrady. Soudy rovněž vynucují vykázání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným. Soudně je možno vykonat rozhodnutí orgánů EU dle EEO a cizích státních orgánů, pokud jsou předepsaným způsobem uznána.

Pokud jde o rozhodnutí vykonat podle správního nebo daňového řádu nebo jiné typy výkonu rozhodnutí, včetně výživného pro nezletilého, soud návrh odmítne.

Soud provede výkon rozhodnutí **výlučně na návrh oprávněného** a pouze tím způsobem, jaký navrhne oprávněný. Způsoby výkonu rozhodnutí jsou taxativně uvedeny v o.s.ř. Oprávněný nicméně může soudu navrhnout i několik způsobů výkonu rozhodnutí. V takém případě soud rozhodne o tom, který způsob je nejvhodnější, případně je zkombinuje. Rozlišuje se **výkon rozhodnutí na peněžítá a nepeněžítá plnění**.

Pokud má být výkonem rozhodnutí poškozen majetek v SJM nebo dokonce výlučný majetek toho z manželů který není povinným, pak je tento manžel vždy účastníkem exekučního řízení, a má stejná práva jako povinný. Základním právem je podání oprávněného prostředku - **odvolání proti usnesení o nařízení exekuce**. V takovém případě rozhodne nadřízený krajský soud a teprve poté, kdy usnesení nabude právní moci, je možno exekuci zahájit.

---

²⁰ V hl. m. Praze vykonávají působnost okresních soudů soudy obvodní, viz www.justice.cz.

V průběhu řízení může povinný vznášet námitky proti úkonům soudního vykonatele. V případě, že soudní vykonatel zahrnul do exekuce majetek, který nepatří povinnému nebo je ve výlučném vlastnictví toho z manželů, který není povinným, pak lze tento majetek chránit podáním vylučovací (excindační) žaloby. **Vylučovací žaloba** se podává u příslušného okresního soudu, který nařídil exekuci. Podává se proti oprávněnému, do 30ti dnů ode dne, kdy byl majetek neoprávněně sepsán. Do doby než soud pravomocně rozhodne, nemůže soudní vykonatel, ani povinný s majetkem nakládat.

Má-li povinný nemovitosti, může na návrh oprávněného soud k nim zřídit zástavní právo do doby, než bude výkon rozhodnutí ukončen.

Výkon rozhodnutí může být **zastaven** jak na návrh oprávněného, tak povinného. Nejčastějším důvodem zastavení výkonu rozhodnutí je zrušení exekučního titulu například Nejvyšším nebo Ústavním soudem, a také to, že povinný je nemajetný nebo by výtěžek exekuce nestačil ani k pokrytí jejích nákladů. Další důvody k zastavení výkonu rozhodnutí jsou uvedena v § 268 o.s.ř.

Náklady exekuce obvykle hradí povinný, avšak v případě, kdy například oprávněný podá návrh na zastavení exekuce nebo rozhodnutí bylo zrušeno, může soud uložit, s ohledem na procesní zavinění, náhradu nákladů i oprávněnému.

Podání návrhu na soudní výkon rozhodnutí, stejně jako pomoc exekučního soudu jsou zpoplatněny dle sazebníku soudních poplatků.²¹ Osvobozena ze zákona jsou podání ve věcech vyživovací povinnosti nezletilého. V ostatních případech je možné soud požádat o osvobození od poplatku.

4.2 Výkon rozhodnutí dle exekučního řádu

Výkon rozhodnutí **soudním exekutorem**, někdy nazývaným soukromým exekutorem, je poměrně obávaným postupem, ač k tomu není zásadní důvod. Je samozřejmě nesporné, že výhodou pro věřitele je, že soudní exekutor má zájem na zisku ze samotné exekuce. Je tedy podstatně víc motivován k tomu, aby našel majetek dlužníka, než je tomu u zaměstnance soudu.

---

²¹ Sazebník je přílohou zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Vzhledem ke každoročním změnám v sazebníku, konkrétní částky uváděny nejsou.

Na druhé straně, soudní exekutor (dále exekutor) je členem profesní komory, a za svou práci odpovídá nejen věřiteli, ale i orgánům profesního dozoru. V neposlední řadě předpisy upravující exekuční řízení dostatečně chrání práva dlužníků, pokud je tito umějí využít. Ochranou jak povinného, tak oprávněného je i požadavek, aby oprávněný při podání návrhu prokázal náležitou opatrnost a zjistil před podáním návrhu, dle možností, zda exekuce nebude bezvýsledná -viz níže uvedená rozhodnutí ÚS.²²

Základní právní úpravou činnosti exekutorského úřadu a exekutora je výše uvedený zákon č. 120/2001 Sb., **exekuční řád**. K prováděcím předpisům patří zejména vyhláška č. 329/2008 Sb., o centrální evidenci exekucí, vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora a vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční činnosti.

Zvláštními právními předpisy jsou pak zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.²³

Soudní exekutor je fyzická osoba, která má odpovídající vzdělání, což je Právnická fakulta v České republice. Exekutor musí projít předepsanou profesní přípravou a po složení profesních zkoušek se stává členem Exekutorské komory.²⁴ Poté je na návrh komory jmenován do úřadu pro obvod příslušného okresního soudu. Exekutor musí být občanem ČR. Jmenování do úřadu exekutorovi zaručuje postavení **úřední osoby se státním oprávněním k činnostem podle exekučního řádu**. Jde o profesi s nuceným členstvím v profesní komoře. Za svou činnost je exekutor kárně odpovědný a může být i z úřadu odvolán. Exekutor odpovídá za škodu způsobenou při výkonu své činnosti, avšak zároveň se této odpovědnosti může zprostit. Příkladem je, když exekutor provede exekuci a následně je zjištěno, že soud nesprávně vyznačil doložku právní moci na rozsudku. Exekutor neodpovídá za činnost soudu. V takovém případě je třeba odpovědnost za způsobenou škodu uplatnit přímo u státu.²⁵ Dohledovým ministerstvem je Ministerstvo spravedlnosti ČR.

---

²² Praktické příklady, jak prokázat náležitou opatrnost naleznete v distančním textu Právo a právní předpisy 2 v kapitole věnované exekučnímu řízení.

²³ Dostupné na www.ekcr.cz.

²⁴ www.ekcr.cz.

²⁵ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Mezi **nejvýznamnější povinnosti exekutora** patří zachování nezávislosti, vázanost Ústavou, zákony, jinými právními předpisy a rozhodnutími soudu danými v řízení o výkonu rozhodnutí a exekučním řízení, zákaz jiných výdělečných činností, povinnost mlčenlivosti a povinnost provádění exekucí v pořadí, v jakém byly zahájeny.

Exekuční řízení se zahajuje na návrh oprávněného, který jej podává přímo k exekutorovi. Je možné vybrat si jakéhokoli exekutora v rámci ČR, nicméně z hlediska úspory nákladů se doporučuje zvolit exekutora co nejbližší místu bydliště nebo sídla povinného.

Exekutor zasílá návrh **okresnímu soudu, který rozhodne o nařízení exekuce** a pověření exekutora provedením exekuce ve lhůtě 15 dnů od doručení návrhu.

Proti **usnesení o nařízení exekuce** se může povinný bránit odvoláním. **Exekuční příkaz** je vydán následně již exekutorem a v něm se určuje způsob provedení exekuce. Proti exekučnímu příkazu není možné podat opravný prostředek.

Povinný může v průběhu exekučního řízení uplatnit následující právní prostředky:

- návrh na zastavení exekuce částečně nebo v plném rozsahu;
- návrh na odklad exekuce;
- uplatnění námitky podjatosti exekutora;
- návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu;
- vylučovací žalobu;
- námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Samotnému provedení exekuce předchází 30ti denní lhůta, ve které má povinný možnost dobrovolně splnit svou povinnost. V takovém případě se náklady exekuce snižují na jednu polovinu. Pokud povinný hodlá podat odvolání, případně využít jiných právních prostředků ke své obraně, lze doporučit složení peněžité částky do úschovy exekutora v uvedené lhůtě. Tím se také staví běh úroků z prodlení. Pokud soud obraně povinného vyhoví, je exekutor povinen peněžitou částku vrátit. Složením povinné částky exekutorovi také odpadá důvod k tomu, aby exekutor zajistil majetek povinného.

Z výtěžku exekuce se přednostně uspokojují náklady exekutora, dále náklady právního zastoupení v předcházejících řízeních, poté jistina a úroky z prodlení.

Z judikatury:

NS 21 Cdo 3544/2013

V případě exekuce prodejem zástavy je náklady exekuce třeba považovat - obdobně jako náklady soudního nebo jiného řízení, v němž byla oprávněnému pohledávka přiznána, jako účelně vynaložené náklady oprávněného při (soudním) výkonu rozhodnutí anebo jako náklady účelně vynaložené oprávněným k vymáhání nároku v exekučním řízení - za náklady spojené s uplatněním pohledávky; ve smyslu ustanovení § 121 odst. 3 občanského zákoníku proto patří k příslušenství pohledávky“. Jiný majetek povinného nelze k uspokojení pohledávky oprávněného ani jejího příslušenství v tomto typově výlučném exekučním řízení postihnout. Povinný tak může platně právně nakládat se svým majetkem, ohledně něhož nebyla exekuce nařízena, může s ním nakládat, aniž by se exekutor, oprávněný, nebo přihlášený věřitel mohl dovolat neplatnosti takového jednání; a to i přes zákaz nakládat se svým „ostatním“ majetkem (popř. majetkem ve společném jmění manželů) uložený mu v usnesení o nařízení exekuce.

NS 20 Cdo 4758/2007

Jako evropský exekuční titul může být potvrzen takový titul, který byl vydán po 21. lednu 2005, přičemž o vydání potvrzení o evropském exekučním titulu je možné žádat až po 21. říjnu 2005, tedy po datu vstupu EEO v účinnost.

NS 21 Cdo 855/2014

Platba povinného, spočívající v zaplacení jistiny, jejího příslušenství, nákladů oprávněného a nákladů exekuce, poukázaná na účet soudního exekutora po doručení usnesení o nařízení exekuce, tedy v rámci exekuce, představuje vymožené plnění, a není proto důvodem k zastavení exekuce podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) o.s.ř. Povinný tudíž může návrh na zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. podat jen tehdy, zaplatil-li vymáhanou pohledávku, její příslušenství, náklady oprávněného a náklady exekuce mimo exekuci, případně se může návrhem domáhat částečného zastavení exekuce ohledně zvoleného způsobu provádění exekuce, o němž soudní exekutor rozhodl exekučním příkazem a který je zřejmě nevhodný (§ 268 odst. 4 o. s. ř.). V úvahu pro povinného přichází i podání návrhu na odklad provedení exekuce (§ 54 exekučního řádu).

NS 21 Cdo 3138/2013

Soudní exekutor, jemuž byl v trestním řízení před 1. 1. 2013 pravomocně uložen trest zákazu činnosti, spočívající v zákazu výkonu činnosti soudního exekutora, nemohl ode dne právní moci tohoto rozhodnutí exekuční činnost a další činnost podle exekučního řádu vykonávat (§ 1 odst. 2 exekučního řádu); činil-li by tak přesto, neměl by již k tomu pravomoc a jakékoliv jím vydané rozhodnutí by bylo nezákonné (představovalo by nulitní akt aplikace práva).

III. ÚS 3304/09

*Je porušením článku 11 a článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jestliže obecný soud při rozhodování o nákladech exekuce v případě, že je exekuce zastavena pro nedostatek majetku na straně povinného, nezohlednil, zda lze na straně oprávněného spatřovat zavinění na zastavení exekuce (**nerespektováním požadavku náležité opatrnosti a uvážlivosti**). Jestliže oprávněný nenese žádné procesní zavinění za zastavení exekučního řízení, nelze mu uložit povinnost nahradit náklady exekučního řízení. Není protiústavní, jestliže za situace, kdy exekuční řízení je zastaveno pro nemajetnost povinného a kdy oprávněný nenese žádné procesní zavinění za zastavení, soud nepřizná exekutorovi náhradu nákladů řízení vůči oprávněnému. Riziko spočívající v tom, že majetek povinného nebude dostačovat k uhrazení nákladů exekuce, nese exekutor, přičemž toto riziko nelze bezdůvodně přenášet na osobu oprávněnou.*

IV. ÚS 1903/07

Jen v situaci, kdy k objektivní skutkové okolnosti zastavení exekuce z důvodů nedostatku majetku povinného přistoupí i konkretizované okolnosti subjektivní povahy (procesní zavinění oprávněného), může být uložena povinnost náhrady nákladů řízení oprávněnému. Procesní zavinění oprávněného nelze bez dalšího založit pouze na jeho dispozičním úkonu - návrhu na nařízení exekuce.

5 Osobní údaje a jejich ochrana

Orgány veřejné správy i osoby soukromého práva se při své činnosti seznamují s nejrůznějšími typy údajů. V systémech veřejné správy i soukromých databázích jsou právnické i fyzické osoby identifikovány různými typy údajů. U fyzických osob hovoříme o tzv. osobních údajích.

Osobním údajem je jakákoliv informace, týkající se určené nebo určitelné fyzické osoby, tj. osoby, která je přímo nebo nepřímo identifikovatelná zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků specifických pro její fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu. Jako základní identifikátor se používá rodné číslo nebo datum narození.

Zejména veřejná správa se rovněž seznamuje i s jinými údaji, kterými jsou tzv. citlivé údaje.

Citlivým údajem je osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství nebo filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestní čin, zdravotním stavu nebo o sexuálním životě fyzické osoby nebo jakýkoliv biometrický nebo genetický údaj o ní.

Neoprávněným použitím těchto údajů může dojít k nevratnému zásahu do osobnostních práva dané fyzické osoby. Z těchto důvodů právní předpisy Evropské unie (EU) i jednotlivých členských států upravují ochranu osobních údajů fyzických osob. Povinnost ochrany osobních údajů je právními předpisy uložena nejen veřejné správě či jiným orgánům státní moci, ale i všem osobám soukromého práva, ať fyzickým či právnickým, které se při své činnosti seznámí s osobními údaji.

Ochrana osobních údajů též úzce souvisí s právem na soukromí každé fyzické osoby i ochranou dobrého jména pověsti nejen fyzické, ale i právnické osoby.

Právo na ochranu soukromí najdeme samozřejmě zakotveno v dokumentech ústavního pořádku, a to jak mezinárodních, tak vnitrostátních.

Na úrovni EU je obecně ochrana soukromí zakotvena v čl. 7 Listiny základních práv EU (Listina EU). Na rozdíl od vnitrostátní LSZP zakotvuje Listina EU rovněž zvláštní

právo na ochranu osobních údajů, které nazývá údaji osobního charakteru.²⁶ Právo na soukromí zaručuje i Úmluva na ochranu lidských práv a svobod.

5.1 Komunitární právní úprava²⁷

Vzhledem k tomu, že pro osobní údaje je typická jejich přeshraniční výměna, má velký význam i s ohledem na níže uvedené rozhodnutí Evropského soudního dvora, komunitární právní úprava.

- Základním právním předpisem je Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (CETS No 108)
  - pro Českou republiku nabyla účinnosti dne 1. listopadu 2001, vyhlášena pod č. 115/2001 Sb.m.s.
- Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (CETS No. 181) pro Českou republiku (nabyl účinnosti dne 1. července 2004), vyhlášen pod č. 29/2005 Sb.m.s.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (95/46/ES) ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000, o určitých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodního styku v rámci vnitřního trhu
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací – tato směrnice byla změněna Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. března 2006, o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES.

Úmluva a Dodatkový protokol ukládají členským státům EU povinnost upravit zákonem práva a povinnosti při získávání, automatizovaném zpracování a přeshraniční

---

²⁶ Viz http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf.

²⁷ Právní předpisy jsou dostupné na www.uouu.cz.

výměně osobních údajů. Každý členský stát je povinen zřídit orgán, který dohlíží nad ochranou osobních údajů.

Komunitární předpisy - směrnice jsou do našeho právního řádu implementovány dále uvedenými vnitrostátními právními předpisy.

Otázky ochrany osobních údajů a přeshraniční výměnu dat řeší judikát Evropského soudního dvora pod zn. C 101/00, který říká, že umístění osobních dat na vlastní internetovou stránku umožňuje volný pohyb těchto údajů, který musí být regulován v souladu se směrnicí č. 95/46/ES.²⁸

5.2 Vnitrostátní veřejnoprávní úprava

Základním právním předpisem je **zákon na ochranu osobních údajů č. 101/2000 Sb.**, (dále jen zákon). Tento právní předpis nabyl účinnosti k 1. červnu 2000 a nahradil předchozí právní úpravu, provedenou zákonem č. 256/ 1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech.

Předmětem úpravy zákona je **ochrana osobních údajů fyzických osob, stanovení práv a povinností shromažďovatelů a zpracovatelů těchto údajů**. Rovněž jsou stanoveny **podmínky, za kterých lze údaje předat do jiných států**. Zákon se vztahuje ke všem databázím, tedy nejen údajům v elektronické podobě.

Pro dohled nad povinnostmi zpracovatelů a k ochraně práv fyzických osob zákon zřídil **Úřad pro ochranu osobních údajů** se sídlem v Praze (Úřad). Povinností Úřadu je udělovat povolení ke zpracování osobních údajů, provádět změny těchto povolení nebo je rušit. Dále Úřad provádí kontrolu dodržování povinností správců a zpracovatelů údajů, prošetřuje případné podněty občanů a v případě porušení povinností vede správní řízení o deliktu.

V čele Úřadu stojí předseda, kterého jmenuje a odvolává prezident republiky na návrh Senátu. K postavení předsedy Úřadu se vyjádřil Nejvyšší správní soud takto: *Předseda*

---

²⁸ Podrobně viz: Právní rozhledy 9/2004, C. H. BECK. Číslo judikátu: PR 9/2004 str. 397, ve věci byla řešena předběžná otázka, zda vytvoření soukromých webových stránek s umístěním jmen a kontaktů a stručné charakteristiky osob - dobrovolníků charitativní organizace je či není zpracováním osobních údajů. Jde o zpracování osobních údajů a jejich umístění na osobních webových stránkách podléhá právní regulaci.

Úřadu pro ochranu osobních údajů je do funkce jmenován prezidentem a jeho postavení předsedy nezávislého úřadu je obdobné postavení ministra.²⁹

Samotnou kontrolní činnost provádějí inspektoři Úřadu, kteří jsou jmenováni na 10 let prezidentem, opět na návrh Senátu. Inspektorů je celkem 7 a mají poměrně široká kontrolní oprávnění. Zřízení Úřadu je zakotveno v § 2 zákona, jeho organizace a činnost v §§ 30 - 43.

Zákon v § 4 rozlišuje mezi **údaji, které jsou sice osobní povahy** - např. jméno, adresa, rodné číslo, ale v zásadě jde o **údaje dostupné**, a tak zvanými **citlivými údaji**. Pro získávání a zpracování těchto údajů, jako jsou např. údaje o etnickém či rasovém původu, záznamy o zdravotním stavu nebo o spáchané trestné činnosti, je paragrafem 9 stanoven zvláštní režim, který zdůrazňuje informovaný a písemný souhlas osoby, jejíž údaje se zpracovávají.

Zákon velmi dbá na právo osoby na informovanost již v okamžiku, kdy jsou údaje získávány, a zejména výslovně stanoví povinnost jedenkrát za kalendářní rok bezplatně poskytnout každému, kdo je v takové databázi zachycen, informace o zpracovávaných údajích. Za úplatu je možno o tyto informace požádat kdykoli. Tyto povinnosti jsou stanoveny v §§ 11 - 12 zákona.

Správce i zpracovatel údajů a jeho zaměstnanci jsou povinni zajistit zabezpečení získaných informací a jsou vázáni mlčenlivostí i po ukončení své činnosti či pracovního poměru (§§ 13 - 15).

Zákon poměrně zevrubně stanoví **správní sankce za porušení povinností správců** databází. Tyto sankce jsou ve formě pokut ukládány Úřadem (§§ 44 - 46). Rovněž každá fyzická osoba má práva domáhat se u Úřadu ochrany a zjednatí opatření k nápravě (§ 21) nebo se obrátit na soud se žalobou, aby se zpracovatel zdržel závadného jednání a případně nahradil způsobenou škodu majetkovou i nemajetkovou újmu. Tyto spory rozhodují obecné soudy v občanském soudním řízení (§§ 23 - 25).

Řízení před Úřadem je **řízením správním** a pravomocné rozhodnutí je přezkoumatelné správním soudem. Vzhledem k tomu, že Úřad je ústředním správním úřadem zakotveným v kompetenčním zákoně,³⁰ o opravném prostředku proti prvostupňovému rozhodnutí rozhoduje na základě podaného rozkladu předseda Úřadu.

---

²⁹ Rozhodnutí 3 As 21/2005 na www.nssoud.cz.

³⁰ Zákon č. 2/1969 Sb.

5.3 Ochrana osobních údajů a soukromí občanským právem

Občanský zákoník se ochranou osobních údajů i právem na soukromí fyzické osoby zabývá velmi podrobně. Úprava přijatá občanským zákoníkem vychází z rozhodovací praxe ve veřejném právu, neboť při přezkoumávání rozhodnutí Úřadu Nejvyšším správním soudem (NSS) bylo judikováno, že **právem chráněné zájmy osob mají** v případě, že jsou protiprávně narušovány, **přednost před právem na ochranu soukromí či osobních údajů.**

Tato judikatura se týkala především zveřejňování podobizen osob, které páchaly trestnou činnost či přestupky na internetu. Předcházející právní úprava zákonem č. 40/1964 Sb., ve spojení se zákonem na ochranu osobních údajů, byla vykládána Úřadem tak, že nelze připustit soukromou aktivitu při zjišťování osob podezřelých ze spáchání trestného činu nebo přestupku, např. jejich zveřejněním na sociální síti. Možné bylo pouze záznam pořízený kamerou nebo fotografií předat orgánům činným v trestním řízení či obecní policii. NSS dospěl k závěru, že v těchto případech má přednost právo nerušeného užívání majetku nebo obydlí před právem osoby, která zákony porušuje, na to, aby její identita nebyla zveřejněna. OZ v § 88 vyřešil jak problém soukromých videozáznamů, tak diskusi o tom, zda je přípustné pořizovat záznamy zasedání orgánů veřejné moci.

§ 88 OZ

(1) Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob.

(2) Svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.

V § 89 OZ je upravena možnost pořídít obrazové i zvukový záznam bez svolení fyzické osoby též pro vědecké, umělecké nebo zpravodajské účely. V § 90 OZ je pak uveden korektiv takového jednání. **Pořízený záznam nesmí být v nepřiměřeném rozporu s oprávněnými zájmy dané osoby.**

Je třeba si znovu připomenout, že OZ je obecný - generální právní předpis, a proto zvláštní právní předpisy, jak práva soukromého, tak práva veřejného, mohou pro pořizování záznamů, i pro vědecké účely stanovit kritéria podstatně přísnější. Činí tak

například jak zákon o zdravotních službách, tak zákon o specifických zdravotních službách.³¹ Tyto zákony při lékařských ošetřeních, a zejména při výzkumu či experimentu na člověku, vyžadují výslovný, informovaný souhlas, i s pořízením záznamu pro vědecké účely.

5.4 Ochrana osobních údajů v zaměstnání

Zaměstnavatelé a rovněž personální agentury se nejčastěji setkávají s problémy, jak vyvážit na jedné straně získání a zpřístupnění dostatečného počtu relevantních osobních údajů, které mají sloužit k optimalizaci pracovního procesu, na straně druhé jsou povinni zabránit neoprávněnému využívání nebo zneužívání získaných osobních údajů.³²

Pod pojmem osobní údaj rozumíme souhrn informací, které mohou určit totožnost fyzické osoby, v různých kontextech ji mohou charakterizovat, ale i odlišit od jiných osob. Právě ona odlišnost má v pracovním procesu a ve vztazích mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem značný význam, neboť každému i z potenciálních zaměstnanců přiřazuje určitou hodnotu, která pak vede k jeho zařazení na konkrétní pracovní pozici. Hovoříme o údajích obecných, identifikačních, kontaktních, transakčních a citlivých.³³

Z hlediska pracovněprávních vztahů je nejvýznamnější oblast údajů **popisných, transakčních, tj. těch, které generuje zaměstnavatel v průběhu trvání zaměstnání**, a samozřejmě **specifických citlivých údajů, které zjišťuje zaměstnavatel v souvislosti s konkrétní pracovní pozicí a které sám vytváří**. K těmto vytvořeným údajům patří např. pravidelná pracovní hodnocení, písemné či ústní výtky zapsané do osobních složek, ale i jakékoli jiné údaje vypovídající o průběhu zaměstnaneckého vztahu, jejichž zveřejnění by mohl zaměstnanec pociťovat jako znevýhodnění či znevážení.

Uvedená typologie osobních údajů je spíše orientační, neboť je nutno si uvědomit že do oblasti právní vstupují i zcela nečekané emoční faktory a osobní pocity, prožitky a hodnocení. To, co jeden zaměstnanec může považovat za nepříjemné vměšování do soukromí, je jiné osobě zcela lhostejné. V praxi se např. setkáváme i s tím, že někteří

---

³¹ Zák. č. 371/2001 Sb., zák. č. 372/2011 Sb.

³² Srv. např. MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. ASPI 2003. str. 10.

³³ Srv. MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. ASPI 2003. kap. I. 2.

zaměstnanci cítí jako nevhodné uvádění zákonných srážek ze mzdy na potvrzení o zaměstnání přesto, že tuto povinnost ukládá zaměstnavateli zákoník práce.³⁴

Osobní údaje v souvislosti s problematikou pracovněprávních vztahů můžeme rozdělit na několik typů:

- a) údaje poskytnuté uchazečem o zaměstnání: životopis, motivační dopis, fotografie, výsledek psychologických testů;
- b) údaje zjišťované zaměstnavatelem při nástupu do zaměstnání: základní identifikační údaje, které se obvykle uvádějí do tzv. osobního dotazníku;
- c) **údaje vytvořené a zjištěné v průběhu zaměstnaneckého vztahu: změna identifikačních údajů, pracovní hodnocení, změny základních pracovněprávních dokumentů - pracovní smlouva, platový výměr.**

Osobní údaje zjišťuje zaměstnavatel o zaměstnanci především písemnou formou a zakládá je do **osobního spisu**. Je nesporné, že zejména údaje uchazečů o zaměstnání lze chápat jako údaje velmi citlivé.

Základním praktickým problémem je skutečnost, že část osobních spisů může být předmětem kontroly ze strany orgánů státní správy pro účely dozoru nad dodržováním pracovněprávních předpisů a předpisů o sociálním zabezpečení a z důvodu finanční kontroly. Povinností zaměstnavatele je umožnit kontrolním orgánům přístup k těmto spisům a rovněž spisy po dobu stanovenou právními předpisy uchovávat. Je proto nezbytné oddělit údaje citlivé anebo spojené pouze s výkonem dané pracovní pozice (např. psychotesty) od údajů relevantních pro správní kontrolu. Paragraf 10 zákona o ochraně osobních údajů ukládá zaměstnavateli, aby ochránil subjekt před neoprávněným zasahováním do soukromí. Jakkoli mají pracovníci veřejné správy povinnost mlčenlivosti o údajích a zjištěních, která učiní při výkonu své práce, nelze považovat za vhodné jak z hlediska etického, tak i z hlediska možného právního následku, aby jim zaměstnavatel, byť i neúmyslně, zpřístupnil výše uvedené údaje.

Při poskytování základních identifikačních údajů zaměstnanců třetím osobám je nutno rozlišit zaměstnance soukromého sektoru a zaměstnance veřejné správy. Ochrana identifikačních údajů zaměstnanců veřejného sektoru je, ve srovnání se zaměstnanci soukromých firem, podstatně nižší, neboť fyzické i právnické osoby, o jejichž záležitostech

---

³⁴ § 313, odst. 1, písm. f) zákoníku práce, kapitola Pracovní právo.

tito zaměstnanci jednají nebo rozhodují, mají právo vědět, s kým se setkávají. Proto zaměstnanci veřejné správy jsou povinni se prokázat buď služebními průkazy, nebo uvedením jména, příjmení a funkce, kterou zastávají.³⁵

Zaměstnanci soukromého sektoru obvykle zůstávají více v anonymitě a sdělování jejich údajů upravují vnitřní předpisy zaměstnavatele. Základní kontaktní, popisné a identifikační údaje předkládají zaměstnanci třetím osobám na vizitkách. Získávání a předávání údajů na pracovních i osobních vizitkách nepodléhá zákonu na ochranu osobních údajů, pokud zjištěné údaje nejsou obchodními partnery nebo zaměstnavatelem dále využívány, např. pro marketingové či jiné nabídkové akce, které nesouvisejí s účelem, pro který byla vizitka předána. Zaměstnavatel má právo požadovat, aby zaměstnanec používal pracovní vizitku, avšak nemůže na ní, bez souhlasu zaměstnance, uvádět soukromé údaje – adresu bydliště, číslo zaměstnancova vlastního mobilního telefonu nebo soukromou e-mailovou adresu.

V zaměstnaneckých vztazích se setkáváme i s **firemní korespondencí** je vedena elektronickou, faxovou i klasickou papírovou formou.

Zaměstnavatelé poskytují elektronické komunikační možnosti pro pracovní účely, tudíž přijetím zaměstnání dává zaměstnanec souhlas k vytvoření e-mailové adresy, pokud je tento typ komunikace ve firmě obvyklý. Zaměstnavatel je povinen upozornit zaměstnance na tuto skutečnost a zároveň vnitřní směrnici nebo pokynem nadřízeného upravit používání těchto komunikačních prostředků. Teorie i soudní praxe je toho názoru, že využívání e-mailu a internetu pro soukromé účely zaměstnance, pokud narušuje jeho pracovní výkon, je protiprávní. Ochrana soukromí a osobních dat je zde omezena pouze na obsah korespondence elektronickou cestou a nikoli na adresáty e-mailů nebo internetové adresy.

Aktuálním problémem na mnoha pracovištích je, zda a za jakých okolností je možno použít **kamerové systémy** ať již ke kontrole zaměstnanců nebo k monitorování prostor určených pro veřejnost.³⁶

Pokud jsou kamerové systémy užívány pouze pro zaznamenání pohybu v určitém prostoru a záznamy se neuchovávají, pak nejde o zpracování osobních údajů a k umístění takového systému se nevyžaduje souhlas osob, které jsou jím zachycovány. Zaměstnanci i veřejnost však musí být upozorněni na monitorování prostoru viditelnou cedulí.

---

³⁵ Viz např. § 15, odst. 6 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

³⁶ To je velmi časté např. v lékárnách, kdy personál obsluhující za tárou potřebuje mít přehled i o prostoru, v němž se pohybují klienti.

Pokud jsou kamerové systémy umístěny v prostorách, kde pracují zaměstnanci, a záznam je uchováván, pak je nutný výslovný souhlas se zachycováním těchto údajů. Je však otázkou, zda jde skutečně o osobní údaje nebo spíše o zásah do soukromí osoby, o níž je pořizován záznam. Souhlas zaměstnance je možno získat v souvislosti s podpisem pracovní smlouvy, kdy ustanovení o kamerovém systému je uvedeno přímo ve smlouvě, nebo opět na základě seznámení s vnitřní směrnicí. Zaměstnanec musí potvrdit seznámení se směrnicí vlastnoručním podpisem s datem, což je pak uloženo v jeho osobním spise. Kamery nelze umisťovat do prostor sloužících k hygieně, odpočinku nebo převlékání zaměstnance. Pro použití monitorovacích systémů s uchováním záznamů potřebuje provozovatel registraci Úřadu pro ochranu osobních údajů. K této problematice je velmi návodné rozhodnutí Úřadu a následně Městského soudu pod č.j. 11 Ca 433/2008.³⁷

Zajímavým právním i praktickým problémem je **využití navigačních a vyhledávacích systémů v automobilech**. Pro tyto systémy, pokud jsou používány ve služebních autech, platí totéž, co pro systémy kamerové. Zaměstnavatelé uvedené systémy instalují nejen pro vyhledání vozidla v případě krádeže, ale rovněž pro dohled nad zaměstnanci, zda se při plnění úkolů neodchylují od stanovené trasy služební cesty, zda nezneužívají vozidlo pro soukromé účely. Pokud by zaměstnavatel pouze sledoval denní pohyb vozidla po stanovené trase bez dalšího použití záznamu, registraci nepotřebuje. Záznamy ze systému jsou však obvykle vyhodnocovány z hlediska efektivity a vytíženosti pracovníka a rovněž se používají k sestavování knih jízd. V takovém případě jde o cílené shromažďování údajů a zásah do soukromí, kdy je nezbytná registrace u Úřadu. V obou případech musí zaměstnanec být o instalaci a účelu systému informován a dát souhlas s jeho využitím.

Osobní údaje získávají a zpracovávají **personální oddělení**, resp. pověření pracovníci. Zaměstnavatel je povinen poučit tyto osoby o speciální povinnosti zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se v souvislosti se zpracováním osobních údajů dozvědí dle § 15, odst. 1 zákona na ochranu osobních údajů. Nepostačí tedy obvyklá formulace o povinnosti zachovávat mlčenlivost, kterou vkládají podnikatelé do pracovních smluv. Shromažďování a zpracování osobních údajů tak, jak jsou charakterizovány zákonem, není totiž obchodním tajemstvím ve smyslu obchodního zákoníku a vztahuje se na něj právní úprava zvláštním právním předpisem. Zákon o ochraně osobních údajů navíc v § 15, odst. 2 upozorňuje na povinnost mlčenlivost dle zvláštních právních předpisů, jako je např. trestní zákoník, zákon o advokacii, zákon o sociálních službách nebo zákon o zdravotnických službách.

---

³⁷ Dostupné na www.uouu.cz/judikatura.

Při ochraně osobních údajů v souvislosti s podnikatelskou činností se setkáváme s některými specifickými praktickými problémy, které je nutno upravit vnitřními směnicemi zaměstnavatele nebo v jiných pracovněprávních dokumentech.

Základním problémem je, zda mají být zveřejňovány **údaje o mzdách**. V podmínkách pracovního trhu České republiky se individuální mzdová ujednání považují za důvěrná.

S ohledem na povinnost zaměstnavatelů vytvářet mzdové předpisy se výše mzdy nepovažuje za o údaj podléhající ochraně zákona. Zveřejnění mzdy a jiných požitků zaměstnance bez jeho souhlasu je zásahem do soukromí dle občanského zákoníku.

Zaměstnavatelé poskytující půjčky z fondů kulturních sociálních potřeb se mohou setkat i s otázkou, zda pracovníci personálního oddělení, kteří zpracovávají žádosti a smlouvy, mají právo kontrolovat a shromažďovat osobní údaje ručitelů a manžela žadatele. Žádost o půjčku a následná smlouva má obdobný charakter jako úvěr či půjčka u peněžních ústavů, a proto je věcí smluvních stran, jaké si nastaví podmínky. Je však nesporně povinností zaměstnavatele zabezpečit získané údaje před neoprávněným použitím.

5.5 Ochrana před spamem

Stále se rozšiřující možnosti elektronických komunikací vedou k využití internetu a e-mailu, tedy zasílání různých komerčních nabídek prostřednictvím elektronické pošty. Možnosti využití elektronických komunikačních prostředků upravuje zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, tzv. anti-spamový zákon. Zákon zde vymezuje pojem **spam** - nevyžádané, nechtěné sdělení komerčního charakteru, masově šířené, často nelze určit skutečného odesílatele. Zasílání těchto sdělení je zakázáno a může být postihováno jako správní delikt.

Zákon o některých službách informační společnosti převzal stejný princip jako zákon o ochraně osobních údajů, tedy souhlas dotčeného subjektu. **Zásada opt-in** znamená aktivní souhlas klienta se zasíláním sdělení komerčního charakteru. Provozovatel musí umožnit jednoduchou operací, např. kliknutím na ikonu na webových stránkách nebo bezplatnou telefonickou linkou, zrušení zasílání komerčních sdělení. Ochrana fyzických osob před spammingem se vztahuje i na podnikatele, jejichž e-mailové údaje jsou veřejně dostupné.³⁸

---

³⁸ Např. advokáti, exekutoři nebo provozovatelé nestátních zdravotnických zařízení - fyzické osoby.

Lze zaslat pouze nabídku či jedno sdělení s tím, že pokud adresát nereaguje nebo kliknutím odmítne příjem další pošty, bylo by další zasílání považováno za správní delikt.³⁹

Některé právní úpravy naopak dávají přednost **systému opt-out**, kdy poskytnutí údaje znamená automaticky souhlas se zasíláním sdělení a je nutno aktivně ze systému vystoupit.

---

³⁹ Skutečnost je bohužel často jiná. Právě proto, že u spamu nelze většinou zjistit skutečného odesílatele, jsou e-mailové schránky zahlceny nabídkou nejrůznějších, zejména zdraví utužujících a povzbuzujících prostředků a technik.

6 Státní občanství, kolizní normy

6.1 Cizinci a jejich pobyt na území ČR

Sociální pracovníci se v dnešní globalizované době setkávají velmi často s cizinci, kteří dlouhodobě či trvale žijí na území České republiky (ČR). Tyto osoby vstupují do rodinných vztahů nejen mezi sebou, ale i s občany ČR. Přes veškeré kulturní i jazykové odlišnosti, se na tyto osoby vztahují právní předpisy Evropské unie (EU), ohledně jejich pohybu a pobytu na území EU. Nejdůležitějším dokumentem, na který pak navazují vnitrostátní právní úpravy jednotlivých členských států, je **Schengenská dohoda**.⁴⁰ Tato dohoda usnadňuje volný pohyb osob, neboť odstranila pohraniční kontroly mezi členskými státy, které ji přijaly. Zároveň tzv. **schengenské vízum** umožňuje cizincům z mimoevropských zemí pohyb a krátkodobý pobyt na území těch států EU, které jsou členy tzv. **Schengenského prostoru**, bez ohledu na to, který členský stát vízum vydal. Podmínkou však je, aby cizinec poprvé vstoupil na území EU ve státě, který o vízum žádal.

Na komunitární právní úpravu navazuje **vnitrostátní právní úprava pobytu cizinců**. Základním právním předpisem je zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (zákon o pobytu cizinců). Tento zákon rozlišuje mezi cizinci, tedy osobami, které nejsou státními občany ČR. Cizince dělí na osoby ze zemí EU a Evropského hospodářského prostoru (EHP)⁴¹ a cizinci ze třetích zemí.

Na osoby se státním občanstvím nebo trvalým pobytem některé členské země EU a EHP se pohlíží stejně jako na občany ČR. Jedinou výjimkou je jejich povinnost, aby po 30ti dnech nepřetržitého pobytu na území ČR, se ohlásili na úřadovně cizinecké policie. Vyřízení žádosti o dlouhodobý či trvalý pobyt na území ČR je u těchto osob mnohem jednodušší, než u cizinců ze třetích zemí, kteří musí mj. prokázat prostředky k obživě. Zjednodušený režim získání **dlouhodobého pobytu** mají i manželé českých občanů nebo cizinců s trvalým pobytem na území ČR. Odepřít udělení dlouhodobého pobytu za účelem sloučení rodiny je možné pouze v případech, kdy sňatek je pouze fingovaný, nebo přijíždějící manžel je bezpečnostním rizikem. **Povolení k trvalému pobytu** získá občan EU za 2 roky dlouhodobého nepřetržitého pobytu na území ČR. Trvalý pobyt osobám ze třetích zemí se uděluje po pěti letech.

---

⁴⁰ www.euroskop.cz.

⁴¹ Norsko, Island, Lichtenštejnsko.

Zákon má zvláštní režim pro udělení víza k dlouhodobému studijnímu či vědeckému pobytu, nebo za účelem léčení na území ČR.

Zákon o pobytu cizinců se nevztahuje na azylanty. Zde je právní úprava provedena zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu. **Režim azylantů a žadatelů o mezinárodněprávní ochranu** dle uvedeného zákona je mnohem přísnější. Pokud totiž nemají zaručeno bydlení na území ČR, musí se **zdržovat v uprchlických zařízeních** Ministerstva vnitra ČR. Tato zařízení spadají pod Správu uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR (SUZ). Jde o přijímací, pobytová a integrační azylová střediska, která poskytují ubytovací, stravovací, psychologické, sociální, vzdělávací a poradenské služby a zajišťují také volnočasové aktivity. Většina z těchto aktivit probíhá i v zařízení pro zajištění cizinců, která SUZ rovněž provozuje. Od roku 2009 SUZ zřizuje rovněž **Centra na podporu integrace cizinců**.⁴² Tato centra zajišťují pro cizince poradenskou a informační činnost, právní poradenství, kurzy českého jazyka, sociokulturní kurzy, internetové pracoviště a knihovnu.⁴³

6.2 Státní občanství

Základní právní úprava státního občanství ČR je zakotvena v Ústavě v článku 12. Občanství ČR nemůže být nikdo zbaven.

Ústava ČR odkazuje na provedení článku 12 zákonem. Tímto právním předpisem je **zákon o státním občanství České republiky**, který má číslo 186/2013 Sb. Zákon nabyl účinnosti k 1. 1. 2014.

Zákon nadále setrvává na principu, že nikdo nesmí být občanství zbaven proti své vůli. Na rozdíl od předcházející právní úpravy zakotvené v zákoně č. 40/1993 Sb., o státním občanství nepožaduje, aby každý, kdo má dvojí nebo více státní občanství, se v 18ti letech rozhodl, zda si ponechá občanství ČR a ostatních občanství se vzdá, nebo naopak se vzdá českého státního občanství. Nicméně i nadále je právní úprava získávání státního občanství ČR velmi složitá.

Zákon o státním občanství v České republice jako **základní kritérium zvolil ius sanguinis – právo krve**. To znamená, že dítě českého občana, bez ohledu na to, kde se narodí, je automaticky občanem České republiky. Nicméně u nesezdaných soužití, kde

---

⁴² www.suz.cz.

⁴³ www.integracnicentra.cz.

matka není občankou členského státu EU, nebo nemá povolen trvalý pobyt na území ČR, se dítě stane občanem ČR až poté, co budou provedeny testy DNA. Povinností rodičů je totiž prokázat, že otec - český občan je skutečným biologickým otcem dítěte. Pokud se nepodaří prokázat **biologické otcovství**, mohou rodiče ve správním řízení prokázat tzv. **otcovství sociální**. Muž, který se o dítě stará, pokud možno s ním žije ve společné domácnosti, nebo se alespoň prokazatelně podílí nejen na jeho výživě, ale i výchově, může do 1 roku do narození dítěte požádat o určení svého otcovství bez ohledu na testy DNA.

Další způsoby nabytí českého státního občanství jsou dle § 3 zákona o státním občanství **osvojení, nalezení na území České republiky, prohlášení, nebo svěření do náhradní rodinné péče**.

Nejčastějším způsobem, jak cizinci získají státní občanství ČR je udělení. Z hlediska rodinných vztahů a sociální práce je významná znalost nabytí občanství ČR manželem, cizincem ze třetí země.

O udělení státního občanství rozhoduje Ministerstvo vnitra (MV). Na udělení státního občanství není právní nárok a u cizince se vyžaduje, aby se po dobu nejméně pěti let nepřetržitě zdržoval na území ČR.⁴⁴

Dále musí cizinec prokázat integraci do života v ČR včetně bezdlužnosti na daních, sociálním a zdravotním pojištění. Dále musí cizinec před podáním žádosti složit zkoušku z českého jazyka a reálií.

U vdaných žen by přitom situace měla být snazší, protože ČR je vázaná **Úmluvou o občanství vdaných žen**,⁴⁵ která stanoví signatářským státům, aby usnadnily rodinné soužití i zjednodušenou procedurou získávání občanství pro vdané ženy. České republika nepřijala v tomto směru žádné konkrétní postupy a vše je ponecháno správnímu uvážení MV při řízení o udělení státního občanství.

Cizinec, který žádá o státní občanství ČR, samozřejmě musí mít čistý trestní rejstřík, jak na území ČR, tak domovského státu, nebo státu, kde se zdržoval posledních 6 měsíců před podáním žádosti. Žadatel rovněž nesmí být bezpečnostním rizikem pro ČR nebo EU.

Podmínky, které se týkají znalosti jazyka, reálií či délky pobytu na území ČR, lze v odůvodněných případech prominout zcela nebo zčásti.

---

⁴⁴ U občanů členských států EU a EHP je lhůta 3 roky.

⁴⁵ Vyhlášena pod číslem 71/1967 Sb.

Žádost se podává prostřednictvím krajského úřadu místa, kde má cizinec povolen trvalý pobyt. Krajský úřad i obec místa trvalého pobytu se k žádosti vyjadřují a uvádějí, zda ji doporučují či nikoli. Ministerstvo však tímto názorem vázáno není.

O žádosti rozhoduje **Ministerstvo vnitra** - odbor státního občanství ve správním řízení. Proti zamítavému prvostupňovému rozhodnutí je možné podat rozklad k ministrovi vnitra a poté i žalobu ke správnímu soudu. Ze soudního přezkumu je však vyloučeno rozhodnutí o neudělení státního občanství z důvodu bezpečnostních rizik.

V případě kladného rozhodnutí musí žadatel složit do rukou ředitele krajského úřadu **státoobčanský slib**.⁴⁶

Rodiče - cizinci mohou do své žádosti zahrnout i děti mladší 15ti let, a za ně pak vykonají i státoobčanský slib.

Některé země udělují občanství všem osobám, které se narodí na jejich území. V takovém případě se uplatňuje **princip ius soli - tedy místo narození** bez ohledu na státní občanství rodičů.⁴⁷

Specifické postavení mají **apatridé, či apolité**, což jsou lidé bez státního občanství, tzv. bezdomovci. **Apatrida** je osoba, která není státním příslušníkem žádného státu, nepoužívá ochrany žádného státu.

Bezdomovectví vzniká obvykle v důsledku nesourodosti vnitrostátních úprav o nabývání státního občanství nebo ztrátou státního občanství v důsledku válečných konfliktů.

Komunitární právo, stejně jako zákon o státním občanství ČR umožňuje, aby po splnění zákonných podmínek získali apatridé státní občanství. Česká republika ratifikovala Úmluvu o právním postavení osob bez státní příslušnosti z roku 1954, která přiznává apatridům postavení uprchlíků na území členských států. Úmluva o omezení případů bezdomovectví z roku 1961, jejímž je ČR rovněž signatářem, usnadňuje získávání státního občanství pro osoby bez státní příslušnosti, zejména dětí.

---

⁴⁶ V Praze působnost krajského úřadu vykonávají úřady jednotlivých městských částí.

⁴⁷ Např. v USA.

6.3 Rodinné vztahy s přeshraničním prvkem, kolizní normy

Globalizace přináší v realitě mnohé přeshraniční citové vztahy, které vyústí v manželství. Uzavření manželství je právním aktem, který snoubencům s různým státním občanstvím a zejména tam, kde jeden z manželů není občanem členského státu Evropské unie (EU), může přinést neočekávané komplikace.⁴⁸

Uzavření manželství mezi osobami, které jsou občany různých států, se řídí tzv. **kolizními normami**, kdy se část právních vztahů posuzuje podle práva toho státu, jehož je manžel občanem, a část právních vztahů se řídí právem státu, na jehož území byl sňatek uzavřen. Pokud manželé po uzavření sňatku žijí v jiném státě, než ve kterém došlo k jeho uzavření, mnohé majetkové vztahy a rovněž vztahy mezi manželi navzájem a rodiči a dětmi, se velmi často podřizují právu státu, na jehož území rodina aktuálně žije.

Velmi důležité je **určení tzv. rozhodného práva**, tedy práva státu, jímž se budou manželské záležitosti řídit. Pro manžele či rodiny žijící na území EU platí Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003, o pravomoci a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000. Pro toto nařízení se vžil název Brusel II.⁴⁹

Na spory o výživném mezi manželi a rovněž na úpravu vztahů mezi registrovanými partnery pak dopadá Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 nazývané Brusel I.

Pro právní úpravu vztahů mezi manželi, rodiči a dětmi a rodinnými příslušníky navzájem tedy zůstává ve členských zemích poměrně málo prostoru pro vnitrostátní právní úpravu. V ČR je základní právním předpisem, který upravuje postavení fyzických osob v soukromoprávních vztazích s tzv. přeshraničním či kolizním prvkem zákon č. 91/2012 Sb., **zákon o mezinárodním právu soukromém (ZPMS)**. Mnohá jeho ustanovení se shodují s nařízením Brusel II.

Způsobilost osoby uzavřít manželství se dle ZPMS, řídí právem státu, jehož je každý ze snoubenců občanem. Obecně však nejen v České republice, ale prakticky v každém státě platí **výhrada veřejného pořádku**, která znamená, že ta ustanovení právního řádu domovského státu jednoho z manželů, která jsou v rozporu s kongentními (donucovacími) ustanoveními vnitrostátního práva, nelze použít.

---

⁴⁸ Podrobně viz SOVOVÁ., O: *Právní problematika uzavírání manželství osob s různým státním občanstvím*. Sborník referátů 18. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice. Pardubice 2010. ISBN 978-80-904290-2-4.

⁴⁹ Nařízení Brusel II se nevztahuje na Dánsko.

V České republice tak nemůže platně uzavřít manželství osoba mladší 16ti let, ač některé náboženské právní systémy nebo zvykové právo toto umožňují.

Velmi často jsou manželé nejen občany různých států, ale žijí ve třetí zemi, kde uzavřou sňatek. Pro platnost manželství na území ČR je vhodné takový sňatek uzavřít přímo na zastupitelském úřadu ČR. Pokud toto není možné, pak lze doporučit, aby z důvodu právní jistoty si manželé nechali vystavit český oddací list. Na základě úředního překladu zahraničního oddacího listu a prokázání českého občanství jednoho z manželů tento dokument vystavuje Zvláštní matrika Brno.⁵⁰

Pokud jde o **majetkové vztahy v manželství**, ZPMS stanoví, že si manželé mohou zvolit rozhodné právo, což je praktické právě v případě, že žijí ve třetí zemi. Pokud tuto volbu manželé písemně, nejlépe formou úředního zápisu, neprovedou, pak se jejich majetkové vztahy řídí právem státu, jehož jsou příslušníky nebo právem toho státu, na jehož území žijí. Většina právních řádů také stanoví, že právní vztahy k nemovitosti se vždy řídí právem toho státu, na jehož území daná nemovitost leží.

ZMPS stanoví, že **zrušení manželství** rozvodem, prohlášení manželství za neplatné nebo zjištění, zda tu manželství je či není, se spravuje právním řádem státu, jehož občany jsou manželé v době zahájení řízení.

Jsou-li manželé příslušníky různých států, pak kolizní normy stanoví povinnost použít ten právní řád, podle něhož bylo manželství uzavřeno. Tím by se však mohli manželé dostat do neřešitelné situace, kdy by např. český soud při rozvodu měl aplikovat nigérijské právo.

Z uvedených důvodů umožňuje ZPMS použití českého právního řádu v případě, kdy alespoň jeden z manželů žije na území ČR delší dobu a situace by pro něj byla jinak zvlášť tíživá.

---

⁵⁰ Informace na <http://www.stred.brno.cz/zvlastni-matrika-zapis-matricni-udalosti>.

7 Základy správního práva

Správní právo je souhrnem norem, které upravují vztahy vznikající ve veřejné správě a při jejím výkonu.

Správní právo je oborem práva veřejného, které má nejbliže k právu finančnímu a právu ústavnímu.

Ústava České republiky zakotvuje základy veřejné a státní správy a právo na samosprávu. V Ústavě se pojednává o soustavě ústředních správních orgánů, Nejvyšším kontrolním úřadu (NKÚ), soudní soustavě, včetně Nejvyššího soudu České republiky (NS), Nejvyššího správního soudu (NSS) a Ústavního soudu České republiky (ÚS). Tyto ústavně zakotvené orgány státní moci mají své nezastupitelné místo v oblasti kontroly výkonu veřejné správy.

Listina základních práv a svobod stanoví ústavní rámec možnosti zásahu veřejné správy do práv a povinností fyzických a právnických osob.

Správní a **finanční právo** jsou obory práva veřejného, jejich základem je vrchnostenské rozhodování při zajišťování základních funkcí státu při jeho historickém vývoji. Tyto dva obory mají velké množství styčných prvků, zejména v oblasti kontroly rozhodování vykonavatelů veřejné správy.

Oblast správního trestání – postih za správní delikty, zejména za přestupky, má úzký vztah k **právu trestnímu**, kdy často výše škody nebo osoba pachatele závažného jednání tvoří hranici mezi oběma odvětvími.

Správní právo můžeme rozdělit na **hmotné** a **procesní**. Hmotné právo upravuje konkrétní právní vztahy a procesní právo upravuje práva a povinnosti účastníků správního řízení nebo jiného typu řízení, které je vedeno orgány veřejné správy - např. řízení přestupkové.

Správní právo z důvodů výukových i praktických a rovněž na základě teoretických a metodických poznatků dělíme na část obecnou a zvláštní.

Obecná část vymezuje postavení správního práva v systému práva veřejného, zabývá se jeho vztahem k finančnímu, ústavnímu a trestnímu právu a jednotlivým odvětvím práva soukromého. Do obecné části správního práva zařazujeme témata týkající se organizace veřejné správy, správních činností a smluvních vztahů ve veřejné správě.

Dále sem patří procesní postup správních orgánů - správní řízení. Obecná část správního práva pojednává též o správním dozoru a postihu za porušení norem správního práva - správním trestání. Výkon veřejné správy zajišťují konkrétní fyzické osoby, které jsou často ve zvláštním právním postavení. Pozornost této činnosti věnuje nauka o státní službě.

Vykonavatelé veřejné správy nejsou při své činnosti nezávislí, takže velká pozornost je věnována rovněž kontrole veřejné správy, zejména oblasti správního soudnictví a hospodaření s finančními prostředky z veřejných rozpočtů.

Teoreticky rozvíjí jednotlivé oblasti obecné části veřejné správy **správní věda**.⁵¹

Zvláštní část správního práva je velice rozsáhlá a spadají do ní oblasti, které jsou často z pedagogických důvodů zařazovány k výuce jiných předmětů ve studiu právních disciplín.

Zvláštní část správního práva můžeme označit jako mezioborovou oblast, neboť se zde prolínají normy i postupy z různých právních odvětví, a to jak práva veřejného, tak práva soukromého.

Zvláštní část správního práva se zabývá například těmito oblastmi:

- Živnostenské právo
- Právo sociálního zabezpečení
- Právo životního prostředí
- Zdravotnické právo
- Právní úprava školství, vědy a kultury
- Cizinecké a azylové právo

Správní právo je odvětvím, které výrazně zasáhl vstup České republiky do Evropské unie (EU)⁵². Můžeme rozlišovat několik teoretických i praktických pojetí **evropského správního práva**.⁵³

---

⁵¹ Srv. HENDRYCH, D. *Správní věda, teorie veřejné správy*. 2. vyd. ASPI Praha 2007.

⁵² Srv. SOVOVÁ, O. *Základy správního práva*. Gaudeamus. Hradec Králové, 2010. CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. *Europeizace ochrany základních práv v oblasti zdravotnictví*. In: Šturma, P., Tomášek, M. et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. III. Proměny práva veřejného*. UK Praha. nakl. Karolinum 2009.

⁵³ Podrobně viz. HEDNRYCH, D. a kol. *Správní právo*. C. H. Beck 2006. 4. vyd. str. 736 – 757.

Za toto odvětví práva je považováno **komunitární správní právo**, které je samostatným odvětvím práva v rámci EU a je odlišné od právních systémů jednotlivých členských států. V případě odlišné úpravy má aplikační přednost unijní právo.

Za evropské správní právo považujeme rovněž **normy** vytvářené různými **orgány EU i jednotlivých členských států** ke spolupráci jednotlivých států v rámci jednotného vnitřního trhu. Tímto způsobem evropské správní právo pomáhá odstraňovat integrační překážky, které by mohly vznikat z důvodu odlišných právních úprav členských států EU.

V širším pojetí můžeme za evropské správní právo považovat právní normy sloužící k regulaci výkonu veřejné správy v jednotlivých členských státech EU. Bez ohledu na odlišnosti způsobené historickým vývojem jednotlivých členských států a různorodostí jejich právních systémů, musí normy správního práva respektovat požadavky základních dokumentů EU.

7.1 Veřejná správa

Pojem správa je odvozen od činnosti, kterou můžeme považovat za organizační, řídicí či kontrolní. Správa také znamená určitou soustavu orgánů a organizací, které uvedené činnosti vykonávají.

- Pojem veřejná správa, bez kterého nelze podrobně vyložit význam norem správního práva je velice širokým pojem, protože veřejnou právu lze vymezit v mnoha směrech.
- Veřejná správa označuje činnosti, tedy výkon správy. Hovoříme o tzv. správních činnostech. Pokud pojem veřejná správa použijeme pro označení jednotlivých druhů činností, definujeme **veřejnou správu v materiálním smyslu**.
- Pojmem veřejná správa rovněž označujeme subjekt, který správu vykonává. Pak jde o **veřejnou správu ve formálním smyslu**.

Velice často se jako synonymum používá pojem správní úřad nebo správní orgán. V tomto případě máme na mysli konkrétní orgán veřejné moci nebo i fyzickou osobu. Pověřené úřady a orgány veřejné správy nazýváme **vykonavateli veřejné správy**. Fyzické či právnické osoby, jimž je činnost určena, nazýváme **adresáty veřejné správy**.

- Veřejnou správu můžeme vymežit i **pozitivně**, pokud popíšeme jejich činnosti a strukturu institucí vykonávajících veřejnou správu.
- Činnost veřejné správy je popisována jako **činnost vrchnostenská**, která se řídí předpisy práva veřejného. Pozitivní vymezení veřejné správy však nemůže být nikdy zcela vyčerpávající a zahrnovat celou dynamiku jejího vývoje a rozsah i obsah jejích správních činností. Vzhledem k tomu, že popis musíme učinit k určitému okamžiku či datu, nelze obsáhnout veřejnou správu v její celistvosti.
- **Negativní vymezení** pojmu veřejná správa se opírá o klasickou teorii dělby moci a definuje veřejnou správu jako činnost, která není ani činností soudní, ani zákonodárnou.
- **Formální vymezení** veřejné správy popisuje instituce, které řeší jim přikázané úkoly.
- Význam má popis z hlediska jazykového výkladu, který chápe veřejnou správu jako nadřazený pojem, do kterého lze vřadit různé druhy správy podle hledisek, na jejichž základě veřejnou správu třídíme.

Veřejnou správu lze označit i podle jejího **organizačního uspořádání** jako územní veřejnou správu. Územní veřejnou správu dále dělíme na ústřední, oblastní a obecní správu.

Ústředními správními úřady jsou ministerstva, Česká národní banka, a další správní úřady, které jdou uvedeny v tzv. kompetenčním zákoně, zákon č. 2/1969 Sb., v platném znění. Oblastní správu vykonávají úřady organizované na principu správních obvodů, což jsou např. katastrální úřady pro jednotlivé kraje

Dle **věcného hlediska** třídíme veřejnou správu na politickou – všeobecnou správu a odbornou – specializovanou správu. Všeobecnou správu vykonávají kraje a obce, zatímco odbornou správu vykonávají např. finanční nebo celní úřady.

Podle **metod činností** dělíme veřejnou správu na **správu vrchnostenskou**, což je rozhodovací a nařizovací činnost, při jejímž výkonu se používají metody veřejnoprávní. Příkladem je rozhodnutí o povolení stavby, vydání koncesní listiny k provozování živnosti nebo rozhodnutí o postihu za přešůpek v dopravě.

Správa fiskální pečuje o majetek státu i územních samosprávných celků soukromoprávními metodami. Fiskální správu vykonává stát prostřednictvím

specializovaných orgánů, jako je Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových nebo Státní pozemkový úřad. Při prodeji nebo pronájmu majetku mají orgány státní správy stejné postavení jako další účastníci smluvního vztahu.

Obstaravatelská správa⁵⁴ poskytuje pomoc při nejrůznějších životních situacích občanů i podnikatelské sféře. Proto se při těchto činnostech používají různé metody a právní formy. Při umístění dítěte do zdravotnického zařízení, pokud mu hrozí bezprostřední ohrožení, se nevydává žádné rozhodnutí. Je to okamžitý zásah, který následně schvaluje obvykle soud. Při poskytování sociálních dávek jde o klasické správní rozhodnutí, tedy vrchnostenskou činnost.

7.2 Správně právní vztahy

Správní právo je odvětvím, které musí svými normami upravit organizaci veřejné správy a její materiální základ – úřady, zaměstnance, nakládání s majetkem, který užívá stát i veřejnoprávní korporace k výkonu veřejné správy. Veřejná správa funguje ve složitém systému hmotného a procesního správního práva - viz výše.

Mezi nositeli a adresáty veřejné správy a orgány veřejné správy navzájem vznikají tedy různorodé vztahy, které nazýváme **vztahy administrativněsprávními**. Tyto vztahy jsou regulovány hierarchicky uspořádanými normami správního práva. Silný důraz je kladen na **zásadu zákonnosti - legality** veřejné správy. Tato zásada znamená, že správní orgán může činit pouze to, co mu zákon dovoluje nebo ukládá, a to prostředky v zákoně vymezenými.

Správní orgány jsou vždy povinny chránit veřejný zájem. Zároveň jsou ale povinny zabývat se i individuálním zájmem. Často má správní orgán na výběr ze dvou či více možností aplikace správní normy. Tento postup nazýváme **správním uvážením** a správní orgán by měl vždy vybrat ty normy, jejichž použití je pro adresáta příznivější.⁵⁵

Zásada legality se projevuje v tom, že správní orgán může použít správní uvážení pouze tam, kde mu norma dává tuto možnost. Nelze využít správní úvahy, pokud v případě splnění podmínek má žadatel na rozhodnutí nebo jiný postup správního orgánu ve svůj prospěch zákonné právo.⁵⁶

---

⁵⁴ Ve starší literatuře bývá tento typ správy nazýván též pečovatelská.

⁵⁵ Právo úvahy se rovněž nazývá diskreční pravomocí správního orgánu.

⁵⁶ Příkladem je zde přidělení rodného čísla. Správní úřad je povinen přidělit rodné číslo každé osobě, která splní podmínky § 16 zákona č.133/2000 Sb. Zde nemá žádná správní úvaha místo.

Při aplikaci norem správního práva je správní orgán povinen **vyložit neurčité a obecné pojmy**, jako je veřejný zájem, veřejný pořádek, ochrana zdraví, apod. Při tomto výkladu i následné aplikaci správního uvážení je správní orgán povinen rozhodovat v mezích zákona a svého oprávnění a respektovat nejen práva adresáta, která jsou dána normami správního práva, ale i normami práva ústavního, zejména Listinou základních práv a svobod.

Z judikatury:

NSS, 8 As 62/2005, rozh. č. 1466. Sb., rozh. NSS 2/2008

Výklad pojmu mravnosti nemůže být předmětem znaleckého posudku, ale je to naopak správní orgán a posléze soud, který mu přiřazuje konkrétní význam a obsah.

7.3 Státní správa

V oblasti státní správy se spolu úzce prolínají pojmy práva ústavního a správního. Vykonavatelé státní správy jsou často také orgány s ústavními pravomocemi a s reprezentativní funkcí.

Státní správu rozlišujeme především na **přímou**, kterou vykonávají přímo orgány státní moci nebo prostřednictvím podřízených územních pracovišť. **Nepřímá státní správa** je vykonávána územními samosprávnými celky.

Státní správu v rozsahu vymezeném ústavou a zvláštními právními předpisy vykonává i **prezident** České republiky.

V České republice není ústavně podpořen systém, kdy prezident je skutečnou hlavou moci výkonné. Proto většina jeho rozhodnutí musí být spolupodepsána (kontrasignována) předsedou vlády nebo jím pověřeným členem vlády. Prezident není proto za takováto rozhodnutí odpovědný jako vláda a jiné správní úřady a tato rozhodnutí není možné podrobit soudnímu přezkumu. Prezident vykonává také veřejnou správu v oblastech, kde se nevyžaduje kontrasignace, v některých případech vykonává tyto pravomoci zcela samostatně, v jiných na návrh některého z členů vlády. Tato rozhodnutí prezidenta jsou přezkoumatelná buď v systému správního soudnictví, nebo Ústavním soudem. Jde např. o jmenování a odvolávání soudců obecných soudů, které je považováno za výkon státní správy, a proto tato rozhodnutí mohou přezkoumávat správní soudy.

Samostatně prezident republiky jmenuje a odvolává členy bankovní rady České národní banky.

Prezident je rovněž vrchním velitelem ozbrojených sil a jmenuje, odvolává a povyšuje generály ozbrojených sborů.

Na základě zákona o vysokých školách na návrh vědeckých rad univerzit, které mají právo na habilitační profesorské řízení, jmenuje prezident profesory vysokých škol.

Vrcholným orgánem výkonné moci je **vláda**. Její základní pravomoci a složení jsou zakotveny v Ústavě. Vláda se skládá se z předsedy vlády, místopředsedů a ministrů. Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně.

Vláda se zpravidla schází jedenkrát týdně na svém pravidelném zasedání. Předseda vlády organizuje činnost vlády, řídí její schůze, vystupuje jejím jménem a vykonává další činnosti, které jsou mu svěřeny Ústavou nebo jinými zákony. Předseda vlády svolává schůzi vlády zasláním programu schůze s určením data a místa konání všem členům vlády. Vláda rozhoduje o zásadních otázkách celostátního významu, pokud nejsou tato rozhodnutí v kompetenci ministerstev, případně jiných orgánů státní správy. Vláda rozhoduje usnesením. **Usnesení vlády** musí schválit nadpoloviční počet všech členů vlády a zavazuje všechny její členy, ministerstva a další orgány státní správy. Usnesení je rozhodnutím politického charakteru a jeho přezkum v soudním systému není možný. Vláda má **zákonodárnou iniciativu a oprávnění vydávat nařízení**, které odvozuje přímo z Ústavy.⁵⁷

Administrativu a odborné činnosti spojené s výkonem činnosti zabezpečuje **Úřad vlády**. Ten má statut ústředního správního úřadu, protože vykonává správu služebních záležitostí.

Přímou státní správu vykonávají především ústřední správní úřady, které jsou zakotvené v tzv. kompetenčním zákoně, zákon č. 2/1969 Sb. **Ústředními správními úřady** jsou především ministerstva, dále pak již zmíněný Úřad vlády nebo Úřad průmyslového vlastnictví.

Ministerstva i ústřední správní úřady mají právo k provedení zákona a v jeho mezích vydávat **vyhlášky** jako obecně závazné právní předpisy, které se publikují ve Sbírce zákonů. Ministerstvům jsou přímo podřízeny správní úřady s celostátní působností, jako

---

⁵⁷ Čl. 78 Ústavy.

např. Česká obchodní inspekce nebo Státní zemědělská a potravinářská inspekce nebo krajské veterinární správy.

Přímou státní správu vykonávají rovněž územní pracoviště v přímé působnosti ústředního správního orgánu. Ústřední správní orgány jsou rovněž metodickými a řídicími orgány pro výkon nepřímé státní správy.

Státní správu mohou vykonávat rovněž veřejné ozbrojené i neozbrojené sbory. Police ČR vykonává správu v oblasti zbraní, výbušnin a střeliv. Hasičský záchranný sbor ČR vykonává státní požární dozor podle zákona č. 133/198 Sb., a je základem a hlavním koordinátorem integrovaného záchranného systému.⁵⁸

K nepřímým vykonavatelům veřejné správy patří územní samosprávné celky. Výkon nepřímé státní správy nazýváme přenesenou působností. Jde např. o oblast evidence obyvatel, motorových vozidel a řidičů, dále o správu živnostenskou, stavební nebo v oblasti ochrany životního prostředí.

7.4 Samospráva

7.4.1 Územní samospráva

Právo na samosprávu je jedním z Ústavou zaručených práv. Ústava zakotvuje v čl. 99 obce jako základní územní samosprávné celky. Kraje jsou pak vyššími samosprávnými celky, které lze vytvořit nebo zrušit pouze ústavním zákonem.

Právními předpisy, které upravují územní členění státu a územní samosprávu jsou, vedle Ústavy České republiky, následující:

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., který byl novelizován zákonem č. 176/2001 Sb. Jde o právní předpis zakotvující vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Novelizace pak změnila názvy některých krajů na základě požadavků obyvatel tak, aby odpovídaly historicky tradičním názvům v dané oblasti.

Územní členění státu je zakotveno v zákoně 36/1960 Sb. Z Evropské charty místní samosprávy, která byla vyhlášena pod č. 181/1999 Sb., vycházejí pak jednotlivé zákony o místní samosprávě. Obecní zřízení je upraveno zákonem č. 128/2000 Sb. Krajské zřízení je

---

⁵⁸ Zákon č. 239/2000 Sb., o záchranném integrovaném systému.

zakotveno v zákoně č. 129/2000 Sb. Specifika Prahy jakožto hlavního města jsou upravena v zákoně č. 1312/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Obec⁵⁹ je základní územní samosprávné společenství občanů, je veřejnoprávní korporací, která vlastní k výkonu své činnosti majetek. Se svým majetkem obce hospodaří samostatně a stát ručí za jejich závazky jen tehdy, pokud ručení výslovně převezme. Obec pečuje o všestranný rozvoj území a potřeby občanů, přitom chrání veřejný zájem.

Územní obce je tvořeno jedním nebo více katastrálními územími. Změny území schvaluje zastupitelstvo obce. Ke změnám patří: sloučení, připojení, rozdělení, oddělení části obce.

Obce vykonávají svou činnost v samostatné působnosti a v přenesené působnosti.

Samostatnou působností rozumíme výkon těch činností, které nejsou vykonávány v tzv. přenesené působnosti nebo nejsou svěřeny krajům. V samostatné působnosti obec hospodaří s majetkem obce, vytváří orgány zastupitelstva, zřizuje obecní policii, rozhoduje o bytové politice obce. K výkonu samostatné působnosti vydává obec **obecně závazné vyhlášky**.

Výkon státní správy obcemi označujeme jako **přenesenou působnost**. Tuto činnost převážně vykonávají obce s přenesenou a rozšířenou působností, uvedené v přílohách k zákonu č. 314/2002 Sb.

K výkonu přenesené působnosti obce vydávají **nařízení**.

Orgány obce:

- Zastupitelstvo, které má podle velikosti obce nejméně 5 členů.
- Rada obce. Volí se ze členů zastupitelstva v obcích, kde zastupitelstvo má alespoň 15 členů.
- Starosta, případně místostarosta jsou voleni zastupitelstvem z jeho členů. V obcích, kde se nevolí rada, vykonává její pravomoci starosta. Starosta je výkonným orgánem v malých obcích základního typu, kde na obecním úřadu nepracují profesionální zaměstnanci.
- Obecní úřad je výkonným orgánem obce jak v samostatné, tak přenesené působnosti, a napomáhá v činnosti dalším orgánům obce.

---

⁵⁹ K pojmu statutární město, město a městys srv. SOVOVÁ, O. *Základy správního práva*. Gaudeamus. Hradec Králové 2010. kap. 7.

- Zastupitelstvo zřizuje výbory a komise jako iniciativní a poradní orgány.⁶⁰
- Každé zastupitelstvo je povinno zřídit kontrolní a finanční výbor a v obcích, kde se alespoň 10% obyvatel hlásí k národnostní menšině, se zřizuje výbor pro národnostní menšiny. V čele výboru stojí vždy zastupitel.
- Zvláštní orgány obce zřizuje starosta na základě zvláštního právního předpisu k výkonu přenesené působnosti.⁶¹

Obce se mohou sdružit do Svazu měst a obcí ČR.

Z judikatury:

Podle usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem 15 Ca 50/2006, rozh. č. 1175, Sb., rozh. NSS, 6/2007

Zřídí-li obec školskou právnickou osobu, která je právnickou osobou v její přímé řídicí a kontrolní působnosti, představuje odvolání ředitele tohoto zařízení pracovněprávní úkon učiněný jeho zřizovatelem, a nikoliv úkon orgánu územní samosprávy učiněný v rámci výkonu veřejné moci (§ 166, odst. 4 a 5, zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona).

NSS, 3 Ans 9/2005, rozh. č. 1075, Sb., rozh. č. 3/2007

Při nakládání s vlastním majetkem a hospodaření s ním vystupuje obec jako účastník soukromoprávních vztahů, nikoli jako nositel moci veřejné (§ 34, odst. 1, zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze). Usnesení zastupitelstva obce, jímž byl schválen k prodeji pozemek ve vlastnictví obce, není rozhodnutím, jímž by obec autoritativně rozhodovala o veřejných subjektivních právech fyzických a právnických osob, a nelze je tudíž napadnout žalobou ve správním soudnictví. Soud takovou žalobu odmítne podle § 46, odst. 1, písm. a), s. ř. s. pro nedostatek podmínek řízení.

7.4.2 Zájmová samospráva

K subjektům veřejné správy, které jsou zároveň samosprávnými společenstvími, patří, vedle státu, územní samosprávné celky a samospráva zájmová, kam zahrnujeme

⁶⁰ Např.: komise přestupková, veřejného pořádku nebo povodňová.

⁶¹ Např.: lesní a rybářská stráž.

samosprávu stavovskou (profesní) a vysoké školy. Územní samosprávné celky opírají svou existenci i kompetence o Ústavu České republiky⁶² a navazující právní předpisy.⁶³

Zájmová samospráva naproti tomu není v ústavě zmíněna vůbec. Extenzívním výkladem by bylo možno na ni vztáhnout čl. 105 Ústavy. Demokratické a samosprávné tradice jsou zmíněny v preambuli k Listině základních práv a svobod, určitou konkretizaci směrem k zájmové samosprávě lze spatřovat v čl. 27, odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁶⁴

Neexistence takovéto úpravy však neznamená popření zájmové samosprávy nebo dokonce její neústavnost. Zájmová samospráva se opírá o zákony, které nesmí být s ústavou v rozporu. Vzhledem k tomu, že územní i zájmová samospráva plní úkoly veřejné správy, jsou pro ni typické činnosti, které můžeme vysledovat i u správy státní. Uskutečňuje se na určitém území, směrem k osobám, které jí nejsou jinak podřízeny a vykonává jak správu vrchnostenskou, tak správu fiskální i pečovatelskou. Samospráva, zejména zájmová, se určitým způsobem blíží soukromé správě, neboť vykonává správu vlastních, vnitřních záležitostí.

Veřejnoprávní charakter zájmové samosprávy se pak projevuje v tom, že jsou jí svěřena rovněž oprávnění řídit a rozhodovat o poměrech osob stojících vně její členské základny. Těmito osobami jsou zejména uchazeči o členství, kdy veřejné vysoké školy upravují samostatně podmínky přístupu uchazečů ke studiu.

Stavovské veřejnoprávní korporace nazývají právní předpisy **komorami**.

Pro výkon určité profese je nezbytným zákonným předpokladem, aby její nositel byl členem profesní komory a podrobil se jejímu dohledu. Pak hovoříme o tzv. **nuceném členství**. Pouze ty profesní komory, kde je zakotven princip nuceného členství, jsou veřejnoprávními subjekty a nositeli moci výkonné. Veškerá ostatní uskupení fyzických či právnických osob, bez ohledu na to, jak se nazývají, jsou korporacemi práva soukromého nebo jsou sdruženími bez právní subjektivity.

Komory jakožto veřejnoprávní korporace **se zřizují zákonem**. Zákony, kterými se komory zřizují je charakterizují jako “.....samosprávné nepolitické stavovské

⁶² Hlava sedmá Ústavy ČR, z. č. 1/1993 Sb.

⁶³ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, zák. č. 129/2000 Sb., o krajích.

⁶⁴ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., “....navazujíc.... na demokratické a samosprávné tradice našich národů...”.

organizace".⁶⁵ Základy organizační struktury každé komory zakotvuje příslušný právní předpis.

V čele komory je prezident, kterého stejně jako viceprezidenta a celé představenstvo (předsednictvo) volí sněm (sjezd) komory. Představenstvo řídí komoru mezi sjezdy. Každá komora má disciplinární orgány a orgány dozoru nad činností představenstva komory, které zároveň zajišťují i dozor nad tím, zda a jak členové komory dodržují pravidla pro výkon svého povolání.

Bez ohledu na název mají kontrolní orgány povinnost i oprávnění kontrolovat hospodaření komory, pozastavit výkon rozhodnutí představenstva nebo prezidenta, případně dalších orgánů, pokud je považují za odporující obecně závazným právním předpisům nebo předpisům komory.

Komory mohou zřizovat další pomocné či poradní orgány, provozovat výchovná a vzdělávací zařízení a hospodařit se svým majetkem. Komory mohou také vytvářet profesionální aparát k zajištění své činnosti. Funkce v orgánech komory však mohou vykonávat pouze její členové - tedy příslušníci určité profese. Tyto funkce jsou čestné, s nárokem pouze na náhradu za ztrátu času a hotových výdajů. U členů orgánů se naopak vyžaduje aktivní výkon profesní praxe.

Za nejdůležitější úkoly a odpovědnost komory jsou tradičně považovány tři oblasti:

- a) **stanovení podmínek pro výkon profese**
- b) **dohled na výkonem profese**
- c) **ochrana zájmů stavu.**

Významným úkolem komor je hájit hospodářské, profesní a sociální zájmy svých členů.⁶⁶

Samosprávnými veřejnoprávními korporacemi jsou veřejné a zčásti i státní vysoké školy. Samosprávné prvky se projevují i v organizaci života na soukromých vysokých školách.⁶⁷ Samospráva vysoké školy je úzce spjata s akademickými svobodami a

---

⁶⁵ Zákon č. 220/1991 Sb., § 1, odst. 2.

⁶⁶ Podrobněji viz např. SOVOVÁ, O. *Základy správního práva*. Gaudeamus. Hradec Králové 2008, 2009. SOVOVÁ, O. *Zdravotnická praxe a právo*. Praktická příručka. 1. vyd. Praha. Leges. 2011.

⁶⁷ § 41 zákona o vysokých školách.

právy a také s apolitičností školy.⁶⁸ Samospráva vysokých škol má dlouhou historickou tradici.

Universitní “národy” na pražském vysokém učení byly zakotveny jako krajanská společenstva již v universitních statutech v roce 1360. Tato společenstva se zpočátku starala o právní hmotné zájmy svých členů, avšak postupně se začala uplatňovat i v universitní správě. Základy skutečné moderní universitní samosprávy položil rok 1848, kdy byl vydán mj. habilitační řád, studijní řád a disciplinární řád.

Pražská universita, založená v roce 1348 Zlatou bulou Karlovou, byla samostatnou korporací, která byla vybavena akademickými privilegii a majetkovými právy. Tato universita i další vysoké školy universitní i neuniversitní postupem času ztratily svou samostatnost.

Disciplinární pravomoci vysokých škol podléhali nejen studenti, ale i učitelé. Vysoké školy měly právo činit opatření k zabezpečení veřejného pořádku při zkouškách a přednáškách. Těmto opatřením se musely podřídit i osoby stojící vně vysoké školy, pokud přednášky či zkoušky byly neuniversitní veřejnosti přístupné. Akademický senát školy byl tvořen funkcionáři školy a profesory zastupujícími jednotlivé fakulty. Studenti členy akademického senátu nebyli. Technické vysoké školy, s výjimkou Českého vysokého učení technického, neměly fakulty, ale pouze odbory.

Po roce 1948 vysoké školy svůj samosprávný charakter ztratily a dostaly se do vleku ideologie. Až po roce 1989 se postupně vrátily ke svému původnímu postavení samosprávných veřejnoprávních korporací.

Samosprávná působnost vysokých škol je poměrně široká a v zákoně je vyjmenována pouze příkladmo.⁶⁹ Do kompetence vysoké školy svěřuje zákon např. organizační a studijní záležitosti, rozhodování o právech a povinnostech studentů. Veřejné a státní vysoké školy jsou, rovněž v samosprávné působnosti, oprávněny konat habilitační řízení.

Činnost vysoké školy v samosprávné působnosti upravují její **vnitřní předpisy**. Z těchto předpisů je nejdůležitější statut vysoké školy. Statut je základním vnitřním (statutárním) předpisem vysoké školy, který upravuje její organizační strukturu, podmínky pro studium, výběr akademických funkcionářů a rovněž stanoví základní rámec pro

---

⁶⁸ § 2, odst. 10, § 4 zákona o vysokých školách.

⁶⁹ § 6, odst. 1 zákona o vysokých školách.

vědeckou a pedagogickou činnost školy. **Statut** veřejné vysoké školy je zároveň normou, na základě které je možno vydat další vnitřní (statutární) předpisy.

Nemá-li vysoká škola statut a další vnitřní předpisy stanovené zákonem, ministerstvo školství má právo jí omezit výkon činností nebo odejmout akreditaci.

Vysoká škola sice musí své vnitřní (statutární) předpisy předložit ministerstvu školství k registraci, což ale nic nemění na faktu, že ministerstvo nemůže samo vydat předpis místo školy. Oprávněním ministerstva je pouze odmítnout registraci v případě, že statutární předpis je v rozporu se zákonem nebo jiným právním předpisem.

K významným oprávněním vysokých škol patří mj. i **disciplinární pravomoc** nad studenty, nikoli učiteli. V naší právní úpravě mají postavení členů korporace z hlediska disciplinární pravomoci pouze studenti školy.⁷⁰ Akademičtí pracovníci a zaměstnanci školy podléhají režimu zákoníku práce.

Ustanovení o statutárních předpisech vysokých škol a o disciplinárním řízení se přiměřeně vztahují i na fakulty. Pokud je vysoká škola rozdělena na jednotlivé fakulty, i ty jsou povinny přijmout vnitřní předpisy, které podléhají registrační povinnosti u ministerstva školství. Jednotlivé fakulty vykonávají pak disciplinární pravomoc nad studenty.

Z judikatury:

NSS, I Ao 1/2011, rozh. č. 2465, Sb., rozh. č. 1/2012

Stavovský předpis, kterým se stanoví vzhled stavovského oděvu advokáta, není opatřením obecné povahy, proti němuž je určena soudní ochrana § 101a s. ř. s.

7.5 Správní akty

Správní akt je jednostranný vrchnostenský právní úkon, kterým vykonavatel veřejné správy řeší právní poměry adresátů. Za správní akt považujeme ten projev vůle vykonavatele, kterým se zasahuje do práv a povinností jinak nepodřízeného subjektu: nejtypičtějším správním aktem je správní rozhodnutí.

Správní akt má tyto znaky:

---

⁷⁰ Srv. § 69 zákona o vysokých školách.

- Správní orgán jedná v mezích své pravomoci a na základě zákona, platí zásada legality.
- Správní akt je jednostranným autoritativním výrokem o právech a povinnostech nepodřízených subjektů.
- Správní akt je bezprostředně závazný, platí pro něj fikce správnosti a platnosti, pokud není předepsaným způsobem zrušen, ve zvláštních právních předpisech.

Správní orgán je vždy povinen rozhodnout a vydat správní akt, pokud mu zákon tuto povinnost ukládá, a to i v případě, že od počátku ví, že rozhodnutí bude v neprospěch žadatele.

Fikce vydání správního aktu při nečinnosti, tedy domněnka, že správní akt byl, nastává v zákonem stanovených případech.

- **Fikce pozitivní** - ve prospěch žadatele, stavební zákon u ohlášení stavby. Pokud stavební úřad nereaguje a nevyžaduje další povolení, má se za to, že stavba byla řádně ohlášena a stavebník po uplynutí zákonem předvídané lhůty může zahájit činnost.
- **Fikce negativní** - v neprospěch žadatele. Zákon o svobodném přístupu k informacím stanoví, že pokud správní orgán neposkytne informaci ve stanovené lhůtě, má žadatel právo obrátit se na soud, protože se má za to, že i podání informace bylo odepřeno.

Správní akty můžeme rozdělit na procesní a hmotně právní - materiální správní akty. Hmotně právními správními akty jsou ta rozhodnutí, jimiž se upravují práva a povinnosti adresátů.

Procesními akty se upravuje vedení řízení a až na výjimky stanovené zákonem, nejčastěji správním řádem, není proti nim samotný opravný prostředek přípustný. K výjimkám patří možnost odvolání proti rozhodnutí, jímž se zastavuje řízení nebo rozhodnutí proti udělení pokuty za ztěžování průběhu správního řízení.

Podle míry obecnosti právní úpravy rozdělujeme správní akty na abstraktní a konkrétní.

Abstraktní správní akty, nazývané též normativní, jsou samozřejmě jednostranným vrchnostenským rozhodnutím. Neurčitost nesmí spočívat v nesrozumitelnosti nebo nejasnosti, která by umožnila různý výklad. Abstraktnost spočívá v tom, že v daném okamžiku předmět úpravy může být vyjádřen druhově - školství, bydlení, veřejný pořádek,

nebo v daném okamžiku nelze přesně určit přesný počet adresátů. Adresáty mohou být držitelé psů, členové profesní komory, zájemci o studium na veřejné či státní vysoké škole.

Základním typem abstraktního správního aktu jsou obecně závazné vyhlášky územních samosprávných celků vydávané v samostatné působnosti. Příkladem jsou obecně závazné vyhlášky upravující poplatky za odvoz komunálního odpadu nebo ze psů. Dále k těmto aktům patří nařízení, která vydává na základě zmocnění článku 78 Ústavy vláda České republiky. Tato nařízení jsou vydávána k provedení zákonů - nařízením vlády je upraveno zavedení letního času nebo minimální mzda.⁷¹ Územní samosprávné celky vydávají nařízení při výkonu přenesené působnosti. Pokud na území obce jsou provozována tržiště, mohou obce vydat tržní řád, neboť živnostenská správa je výkonem přenesené působnosti.

V rámci výkonu samosprávy může i zájmová samospráva vydávat abstraktní správní akty. K těmto aktům řadíme stavovské předpisy vysokých škol, které upravují organizaci studia na vysoké škole a rovněž předpisy profesní samosprávy, které upravují výkon povolání.

Abstraktní správní akty vydávané územní a zájmovou samosprávou při výkonu samostatné působnosti nazýváme statutárními předpisy.

Hovoříme o **autonomní normotvorbě, kterou veřejné právo chápe jako oprávnění subjektů samostatně upravovat vlastní záležitosti, vydávat abstraktní normy.**⁷²

Konkrétní správní akty, nazývané též **individuálními** správními akty mají individuálně určené adresáty i předmět rozhodování. Tyto správní akty mění, zakládají, ruší a potvrzují individuální práva osob. Nejčastějším typem individuálního správního aktu je **správní rozhodnutí**. Toto je upraveno v § 67 správního řádu.⁷³ Dalším typem individuálního správního aktu je **usnesení**. Usnesení je upraveno v různých ustanoveních správního řádu a upravuje se jimi vedení řízení.

- Každý individuální správní akt má určité náležitosti, které stanoví správní řád. Rozdělujeme je na formální a obsahové. K formálním náležitostem patří povinnost správní akt vyhotovit písemnou formou, pokud zákon nestanoví jinak. Za písemnou formu se považuje rovněž správní akt, který byl vyhotoven elektronicky a odeslán

---

⁷¹ Letní čas pro období 2012 - 2016 je zaveden nařízením vlády č. 222/2011Sb., minimální mzda byla nově určena v návaznosti na změnu zákoníku práce nařízením vlády č. 567/2007 Sb.

⁷² HENDRYCH, D. *Autonomní normotvorba v českém správním právu*. In Právní stát a současnost. Sborník ze semináře veřejného práva. Praha 1998. str. 60.

⁷³ Zák.č. 500/2004 Sb.

adresátovi se zaručeným elektronickým podpisem nebo doručen do datové schránky.

- Z každého správního aktu musí být patrné, který správní orgán rozhodoval, kdy rozhodoval, i označení konkrétní osoby, která za rozhodnutí a jeho vyhotovení odpovídá. Rovněž je nezbytné přesně identifikovat adresáta rozhodnutí a způsob doručení správního aktu adresátovi.
- Písemně vyhotovený správní akt musí být opatřen úředním kulatým razítkem. Pokud však správní akt vyhovuje všem náležitostem, pak samotný nedostatek razítka nezakládá neplatnost rozhodnutí. Formální náležitosti rozhodnutí jsou uvedeny v § 69 správního řádu.
- K obsahovým náležitostem správního aktu patří výrok, tedy přesné stanovení práva či povinnosti. Správní akt musí být odůvodněn. Pokud se adresátovi plně vyhovuje a správní akt se nedotýká práv jiných osob, nemusí být odůvodněn nebo jen stručně. Pokud se v řízení na žádost žadatele nevyhovuje, rozhodnutí musí být vždy odůvodněno, a to i když se netýká jiných osob.
- Nedílnou součástí obsahových náležitostí je poučení o přípustnosti opravného prostředku a kde se tento podává. Pokud nelze již podat řádný opravný prostředek, musí být adresát poučen, že rozhodnutí je konečné.

Hmotně právní správní akty dělíme rovněž podle povahy právních účinků, kdy správní akty rozdělujeme na konstitutivní a deklaratorní.

Deklaratorní správní akty potvrzují, že určité právo v minulosti vzniklo, od okamžiku právní moci je účinné vůči třetím osobám. Příkladem je rozhodnutí katastrálního úřadu o vkladu práva vlastnického k nemovitosti. Právní účinky vkladu nastávají dnem, kdy bylo bezvadné podání doručeno katastrálnímu úřadu, tedy zpětně s ohledem na den zápisu - vkladu vlastnického práva.

Konstitutivní správní akty zakládají práva a povinnosti do budoucnosti, od okamžiku právní moci. Příkladem je stavební povolení, neboť zahájit stavbu lze až po právní moci povolení.

- Podle okruhu adresátů rozdělujeme správní akty na akty, které se týkají osob nebo věcí. Osob se týká vydání koncesní listiny k provozování vázané živnosti. Věcí se

týká opatření v přestupkovém řízení, kdy se zabavuje věc, která byla použita ke spáchání přestupku.

- V praxi se obvykle setkáváme s kombinovanými správními akty, které upravují práva a povinnosti adresáta a zároveň se dotýkají věci, která bezprostředně souvisí s činností upravenou správním aktem. Typickým příkladem je stavební povolení. Adresátem je stavebník, a povolení se týká konkrétní nemovitosti.

Z judikatury:

NSS, 8 As 16/2011, rozh. č. 2486, Sb., rozh. č. 2/2012

V případě, že má adresát poštovní zásilky zřízenou poštovní službu „doručování do poštovní přihrádky“ (tzv. P. O. Box), lze P. O. Box považovat za „jiné vhodné místo“, kam lze vložit oznámení o neúspěšném doručení písemnosti.

NSS, 8 As 16/2011, rozh. č. 2670, Sb., rozh. č. 10/2012

Ustanovení § 19 až § 26 správního řádu z roku 2004 ve znění účinném do 30. 6. 2010 výslovně nestanovila, že průkazem doručení písemnosti je doručenka, neupravovala její obsahové náležitosti ani doručence nepřiznávala důkazní sílu veřejné listiny (na rozdíl např. od § 50f a § 50g o. s. ř.). Přesto byla doručenka ve správním řízení považována za obvyklý důkazní prostředek prokazující doručení jakékoliv písemnosti jejímu adresátu. Vznikne-li o právně významném údaji na doručence důvodná pochybnost, je nezbytné takový údaj učinit předmětem dalšího šetření (dokazování).

Podle rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, čj. 59 Ca 72/2009, rozh. č. 2453, Sb., rozh. č. 1/2012

Pokud v zákonné lhůtě 30 dnů ode dne oznámení o změně v užívání stavby stavební úřad podle § 127 odst. 2 věty druhé stavebního zákona z roku 2006 vydá rozhodnutí, kterým oznámenou změnu v užívání stavby zakáže, nenastane zákonná fikce vyslovení souhlasu se změnou v užívání stavby. Ani skutečnost, že podané odvolání proti rozhodnutí o zákazu změny v užívání stavby má odkladný účinek, nemohla způsobit fikci souhlasu se změnou v užívání stavby. Ani další průběh správního řízení ve věci rozhodnutí, kterým byla změna v užívání stavby zakázána, a jeho případné zrušení, nezpůsobí zpětně fikci souhlasu se změnou v užívání stavby.

Výrok usnesení vydaného podle § 156 odst. 2 správního řádu z roku 2004, kterým stavební úřad zrušil mlčky udělený souhlas se změnou v užívání stavby za situace, kdy fikce souhlasu ve smyslu § 127 odst. 2 věty poslední stavebního zákona z roku 2006 nenastala, je právně a fakticky neuskutečnitelný, protože jednoduše řečeno ruší mlčky udělený souhlas, který však neexistuje. To způsobuje nicotnost správního rozhodnutí ve smyslu § 77 odst. 2 správního řádu z roku 2004.

8 Základní zásady činnosti správních orgánů

Správní řád, zákon č.500/2004 Sb., obsahuje v §§ 2 - 8 obecné principy činnosti správních orgánů. Tyto zásady se týkají veškeré činnosti správních orgánů, nejen tedy samotných procesních postupů. I při dalších správních činnostech, jako je vydávání osvědčení, vyjádření nebo i vyřizování stížností, jsou správní orgány povinny se řídit níže uvedenými zásadami. Záměrem zákonodárce bylo upravit práva i povinnosti nositelů a adresátů veřejné správy ve vzájemných vztazích tak, aby nedocházelo k zneužívání vrchnostenské správy. Správní orgány musí ve své činnosti vykládat neurčité pojmy i užívat správní uvážení.

Základní zásady činnosti správních orgánů jsou proto nejen **procesním institutem**, ale i **výkladovým pravidlem** v těch případech, kdy správní orgán je povinen použít správní uvážení nebo vyložit neurčitý pojem. V souladu s § 177, odst. 1 správního řádu je i ten správní orgán, který se při procesním postupu neřídí správním řádem, povinen respektovat i aplikovat ve své činnosti základní zásady, jak jsou uvedeny v §§ 2 - 8 správního řádu.

Zásada zákonnosti - legality

Ustanovení § 2, odst. 1 obsahuje klasickou zásadu zákonnosti, resp. právnosti výkonu veřejné správy. Pro správní orgány obecně platí, že jsou ve své činnosti vázány celým právním řádem, tzn. všemi právními předpisy, které jsou součástí právního řádu, počínaje ústavními zákony a konče právními předpisy územních samosprávných celků. Pro výkon veřejné správy tedy platí, že správní orgán může činit pouze to, co mu zákon dovoluje nebo ukládá a prostředky v zákoně k tomu vymezenými.

Tento požadavek je někdy označován jako **zákaz zneužití pravomoci** a je zakotven v § 2, odst. 2 správního řádu. Správní orgány mohou podle tohoto ustanovení uplatňovat svou pravomoc pouze k těm účelům, k nimž jim byla zákonem svěřena, a v rozsahu, v jakém jim byla svěřena.

V zásadě zákonnosti se rovněž promítá **princip ochrany práv nabytých v dobré víře**. Tato práva vznikají zejména ze správních rozhodnutí. Ochrana práv nabytých v dobré víře není vázána jen na pravomocná správní rozhodnutí, ale na veřejnoprávní akty obecně, tedy i na úkony správních orgánů prováděné podle části čtvrté správního řádu. Praktické je to zejména u osvědčovacích aktů, které autoritativním způsobem osvědčují existenci určitých skutečností (např. osvědčení o státním občanství, řidičský průkaz, živnostenská oprávnění).

Správní orgán může zasahovat do práv nabytých v dobré víře jen za podmínek stanovených zákonem a v nezbytném rozsahu. Tento princip se nazývá **zásadou proporcionality** a rovněž je obsažen v základní zásadě zákonnosti.

Zásada ochrany práv nabytých v dobré víře nicméně **neznamená jen ochranu práv nabytých správním rozhodnutím nebo jiným postupem orgánu veřejné správy.**

Nedálnou součástí aplikace právních předpisů, tedy i plnění pravomoci správních orgánů je i **ochrana veřejného zájmu**. Podle § 2, odst. 4 správního řádu správní orgán dbá na to, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem. **Správní orgán** je v řízení vždy **povinen** tento **neurčitý pojem vyložit** a v případě několika, často protichůdných veřejných zájmů dospět k takovému řešení, které je vyrovnané z hlediska komplexního pohledu, a odpovídá okolnostem konkrétního případu. Správní orgán je tedy povinen postupovat nestranně, objektivně a jeho rozhodnutí musí být předvídatelné. Správní orgán musí rozhodovat skutkově obdobné případy tak, aby rozdíly ve výsledku řízení byly závislé na odlišnostech konkrétního případu, a nikoli na libovůli správního orgánu.

Další základní zásadou, kterou musí správní orgán respektovat, právě v návaznosti na zásadu zákonnosti a zejména ochrany veřejného zájmu i práv nabytých v dobré víře, je **zásada materiální pravdy**. Správní orgán je vždy povinen úplně zjistit skutkový stav. V řízeních zahajovaných z úřední povinnosti není správní orgán vázán pouze návrhy účastníků na důkazy, ale je povinen provést veškeré důkazy a zjištění, která vedou ke spolehlivým a pravdivým závěrům. Tato zásada je zakotvena v § 3 správního řádu, který rovněž umožňuje využít **zásadu formální pravdy**, kdy je na účastnících, aby navrhli důkazy a svá tvrzení podložili. Tato zásada je typická pro tzv. řízení sporná, ve kterých správní orgán rozhoduje a to nejčastěji tzv. sousedské spory. I v těchto řízeních však musí správní orgán dodržovat základní zásady činnosti, a proto musí chránit veřejný zájem. Z toho vyplývá, že i zde má přednost zásada materiální pravdy. Správní orgán proto provede i další důkazy, pokud je to nezbytné k ochraně práv nabytých v dobré víře nebo ve veřejném zájmu, i když je účastníci nenavrhnou.

V § 4 je pak široce koncipována **zásada součinnosti**. V odst. 1 je tato zásada koncipována spíše jako snaha zákonodárce včlenit do právního předpisu požadavky na pravidla slušného chování a etické principy výkonu veřejné správy. Tyto principy jsou často zakotveny v etickém kodexu nebo jiném vnitřním předpise, který upravuje chování úředníka daného správního orgánu.

V uvedené zásadě součinnosti je zahrnuto rovněž právo osob, dotčených správním řízením na poučení o právech a povinnostech, které mají ve správním řízení. Platí zde obecný princip, že orgán, který vede řízení, je povinen účastníky i další osoby poučit o jejich procesních právech a procesních důsledcích jejich úkonů. O hmotném právu se nepoučuje.

Dotčené osoby mají právo, nikoli povinnost, účastnit se aktivně řízení. Mohou zejména navrhopvat důkazy a účastnit se úkonů prováděných správním orgánem.

V § 5 správního řádu je správnímu orgánu uložena povinnost **smírného řešení rozporů**. Tato zásada se uplatní tam, kde účastníci řízení mají zájem na výsledku řízení, avšak rozdílné názory na to, jakými postupy se k výsledku má dospět.

Jedním z nejzávažnějších problémů řádného výkonu veřejné správy je rychlost řízení. V § 6 správního řádu je proto zakotvena **zásada rychlosti a hospodárnosti**. Tato zásada klade na správní orgány požadavek, aby vydávaly rozhodnutí a prováděly další úkony bez otálení a v zákonných lhůtách. Správní řád zakotvuje i opatření a postupy pro případ, že správní orgán vůbec nekoná, ač je k tomu povinen.

Zásada hospodárnosti také stanoví, že orgán, který vede řízení, je povinen postupovat tak, aby nálady na řízení byly co nejnižší.

Zásada rovnosti, uvedená v § 7 znamená, že každý z účastníků řízení i další osoby na řízení zúčastněné, mají stejné postavení před správním orgánem a správní orgán musí zajistit ochranu jejich práv. Správní orgán musí rovněž zajistit, aby některý z účastníků nebyl zvýhodňován tím, že mu bude usnadňováno plnění jeho povinností. Správní orgán je povinen učinit opatření k zajištění rovnosti účastníků. Je-li účastníkem řízení osoba, která je nezpůsobilá nebo nemůže být přítomna, správní orgán je povinen ustanovit jí opatrovníka.

Zásada dobré správy zakotvená v § 8 správního řádu je pojmem poněkud neurčitým, kterému musí dát obsahovou náplň až konkrétní jednání správních orgánů. Tato zásada znamená, že správní orgány jsou povinny se vzájemně informovat a spolupracovat ve věci, která se týká týchž účastníků a předmětu řízení. Správní orgán, který zjistí při své úřední činnosti, že je třeba učinit nějaké rozhodnutí nebo opatření a není sám věcně či místně příslušný, je povinen upozornit ihned příslušný správní orgán nebo jiný orgán stání moci.

Správní řízení má i svá určitá specifika v procesních postupech, kde jsou základní zásady činnosti provedeny. Hovoříme pak o **zásadách správního řízení**:

- správní řízení je **písemné a neveřejné**,
- správní řízení je ovládáno **zásadou officiality**, tj. že správní orgán je povinen konat vždy, když zjistí, že nastaly skutečnosti, které vyžadují, aby správní orgán ve věci konal,
- řízení zahajovaná na žádost jsou sice ovládána **dispoziční zásadou**, tedy právem účastníka vzít svůj návrh zcela nebo zčásti zpět, avšak pokud správní úřad dojde k závěru, že je dán veřejný zájem na pokračování v řízení, koná dále z moci úřední (zásada officiality),
- základní procesní zásadou, která ovládá dokazování ve správním řízení, je **zásada volného hodnocení důkazů**.

8.1 Správní řízení

8.1.1 Subjekty správního řízení

Pojem **subjekty správního řízení** se používá pro správní orgány, jednotlivé fyzické osoby i právnické osoby, které vystupují ve správním řízení a svým jednáním formují jeho průběh. Základními subjekty jsou správní orgány jako nositelé výkonu veřejné správy a účastníci řízení jakožto adresáti veřejné správy, o jejichž právech a povinnostech se v řízení rozhoduje.

Ke správním orgánům, které v řízení rozhodují, patří orgány státní správy, orgány územní samosprávy a orgány zájmové samosprávy.

Za správní orgán v řízení jedná obvykle oprávněná **úřední osoba**. Touto úřední osobou je buď přímo statutem daného orgánu určený pracovník, nebo osoba, která je v rámci vnitřních předpisů pověřena konkrétní činností z titulu své pracovní pozice. Pojem úřední osoba je zakotven v § 14 správního řádu. V odůvodněných případech může být tato osoba vyloučena pro **podjatost**. Podjatostí se rozumí ta skutečnost, že úřední osoba buď o věci rozhodovala na jiném stupni řízení, nebo u jiného správního orgánu, případně má takový vztah k některému z účastníků řízení, že lze mít pochyby o její nestrannosti. Úřední osoba je povinna uvědomit svého nadřízeného, který je ve správním řádu označován jako představený, o možné podjatosti. Rovněž účastník řízení může namítnout podjatost v jakémkoli stádiu řízení. O **vyloučení úřední osoby pro podjatost** rozhoduje její představený, který také určí jinou úřední osobu, pokud podjatost byla prokázána. Účastníci

řízení mají vždy právo znát jméno, příjmení a funkci úřední osoby, se kterou ve své věci jednají. Zásada dobré správy také ukládá, aby v případě nepřítomnosti úřední osoby představený vždy zajistil, aby tuto někdo zastupoval.

Je nutné rozhodnout, který konkrétní správní úřad bude ve věci rozhodovat, a to podle věcné, místní i funkční příslušnosti.

Věcná příslušnost znamená vymezení orgánů s ohledem na okruh otázek, o kterých rozhoduje. Věcně příslušný je orgán, o kterém to stanoví zvláštní zákon, v ostatních případech pověřený obecní úřad v mezích své věcné působnosti.

Za správní orgán v řízení jedná obvykle oprávněná **úřední osoba**. Touto úřední osobou je buď přímo statutem daného orgánu určený pracovník, nebo osoba, která je v rámci vnitřních předpisů pověřena konkrétní činností z titulu své pracovní pozice. Pojem úřední osoba je zakotven v § 14 správního řádu. V odůvodněných případech může být tato osoba vyloučena pro **podjatost**. Podjatostí se rozumí ta skutečnost, že úřední osoba buď o věci rozhodovala na jiném stupni řízení, nebo u jiného správního orgánu, případně má takový vztah k některému z účastníků řízení, že lze mít pochyby o její nestrannosti. Úřední osoba je povinna uvědomit svého nadřízeného, který je ve správním řádu označován jako představený, o možné podjatosti. Rovněž účastník řízení může namítnout podjatost v jakémkoli stádiu řízení. O **vyloučení úřední osoby pro podjatost** rozhoduje její představený, který také určí jinou úřední osobu, pokud podjatost byla prokázána. Účastníci řízení mají vždy právo znát jméno, příjmení a funkci úřední osoby, se kterou ve své věci jednají. Zásada dobré správy také ukládá, aby v případě nepřítomnosti úřední osoby představený vždy zajistil, aby tuto někdo zastupoval.

Je nutné rozhodnout, který konkrétní správní úřad bude ve věci rozhodovat, a to podle věcné, místní i funkční příslušnosti.

Věcná příslušnost znamená vymezení orgánů s ohledem na okruh otázek, o kterých rozhoduje. Věcně příslušný je orgán, o kterém to stanoví zvláštní zákon, v ostatních případech pověřený obecní úřad v mezích své věcné působnosti.

Místní příslušnost se řídí územním hlediskem podle toho, co je předmětem řízení.

Ve věcech, kdy se řízení týká nemovitosti, platí tzv. výlučná místní příslušnost podle místa, kde nemovitost leží. Jinak jsou místně příslušné orgány státní správy nebo územní samosprávy dle místa výkonu činnosti, místa trvalého bydliště nebo sídla účastníka.

Funkční příslušnost určuje, který orgán veřejné správy a jeho organizační součást projedná konkrétní věc.

O **účastnících řízení** pojednává § 27 správního řádu.

Okruh účastníků lze vymezit následovně:

Účastníkem je fyzická nebo právnická osoba, o jejíchž právech či povinnostech se v řízení jedná a má o nich být rozhodnuto. Správní řád hovoří rovněž o **dotčené osobě**. Dotčenými osobami jsou ty, na které se pro vztahuje rozhodnutí správního orgánu tak, že bezprostředně změní nebo ovlivní jejich práva a povinnosti.

Zvláštní právní předpisy mohou stanovit další osoby, které mají v řízení postavení účastníka. Každý rovněž může prohlásit, že je účastníkem určitého správního řízení a správní orgán s ním musí jednat jako s účastníkem, pokud se neprokáže opak.

Každý má způsobilost být účastníkem řízení v tom rozsahu, jak občanské právo konstruuje jeho obecnou způsobilost k právům a povinnostem a k právním úkonům.

Procesní práva a povinnosti účastníka správního řízení jsou vymezena správním řádem. Účastník řízení má **právo**:

- zvolit si zástupce pro celé nebo část řízení, podat návrh na zahájení řízení a být uvědomen o řízení zahájeném z moci úřední,
- nahlížet do spisů a pořizovat si z nich výpisy,
- navrhopvat důkazy a klást otázky svědkům a znalcům,
- vyjadřovat se k podkladům pro rozhodnutí, podat odvolání.

Účastník řízení má i **povinnosti**:

- učinit podání věcně a místně příslušnému orgánu,
- oznámit skutečnosti nasvědčující podjatosti pracovníka nebo člena správního orgánu,
- uplatnit námitky a připomínky při ústním jednání,
- uvádět na podporu svých tvrzení důkazy, které jsou účastníkovi známy,
- dostavit se na předvolání.

Pokud je účastník nezpůsobilý k právním úkonům, není schopen se sám zastupovat nebo není známo místo jeho pobytu, případně právnická osoba nemá statutární orgán, který by za ni jednal, ustanoví jí správní orgán opatrovníka.

V případě, že je účastník zastoupen, doručují se veškeré písemnosti správního orgánu opatrovníku nebo zmocněnci. Účastník, který má zmocněnce, obdrží pouze tu písemnost, která se týká jen takového úkonu, který musí v řízení vykonat osobně a je při něm nezastupitelný. Tímto úkonem je výpověď účastníka před správním orgánem a není jím např. zaplacení správního poplatku nebo udělené sankce. Běh lhůty pro uplatnění práv nebo splnění povinnosti účastníka řízení nastává okamžikem, kdy písemnost správního orgánu je doručena jeho zástupci.

K dalším subjektům správního řízení patří i tzv. **dotčené orgány**. Dotčeným orgánem je ten správní orgán, jehož součinnost je třeba v pro rozhodnutí ve věci samé. Patří k nim zejména orgány vodoprávní, ochrany přírody, hygienické či ochrany veřejného zdraví. Dotčené orgány se vyjadřují k podkladům pro rozhodnutí nebo dávají tzv. **závazné stanovisko**, bez kterého nelze rozhodnout. Pokud bylo správní řízení příslušným správním orgánem rozhodnuto, aniž bylo vydáno závazné stanovisko, pak právě dotčený orgán má právo podat návrh na přezkoumání rozhodnutí z důvodu jeho nezákonnosti.

8.1.2 Průběh správního řízení v prvním stupni

Správní řízení je **procesní postup veřejné správy při rozhodování o právech chráněných zájmech a povinnostech adresátů veřejné správy**.

Pro uplatnění práv a povinností účastníka ve správním řízení a pro možnost následné kontroly soudem má největší význam správný postup správního orgánu i ostatních subjektů v **řízení v prvním stupni**. Toto řízení se někdy, v souladu s terminologií soudní, nazývá **řízení nalézací**. Před orgánem prvního stupně by měl být spolehlivě zjištěn skutkový stav všech okolností daného správního řízení tak, aby byla naplněna zásada materiální pravdy. Správní orgán by měl provést úplné dokazování a aplikovat správní úvahu k tomu, aby rozhodnutí bylo nejen věcně správné a v souladu s právními předpisy, ale i přesvědčivé. Právě před prvostupňovým orgánem mají účastníci možnost uplatňovat podrobně své návrhy, aktivně se řízení zúčastnit a vyjádřit se k podkladům pro správní rozhodnutí.

Správní řízení v prvním stupni a ve druhém stupni (odvolací řízení) tvoří jeden celek, avšak těžiště by mělo spočívat v nalezení právně i věcně správného řešení v prvním stupni; hovoříme o jednotnosti správního řízení

Správní řízení se zahajuje buď na žádost, nebo z moci úřední.

Je-li **řízení zahájeno na žádost**, vymezuje předmět řízení žadatel a disponuje s ním i s řízením – může ho v průběhu řízení zúžit nebo vzít zpět. Pokud žadatel vezme návrh zpět, správní orgán řízení zastaví. Potud je řízení na žádost ovládáno zásadou dispoziční. K rozšíření předmětu řízení je třeba přivolení správního orgánu, který může vyhovět v případě, že doposud nebylo vydáno rozhodnutí ve věci a žadateli hrozí vážná újma. Žadatel se tak stává účastníkem řízení.

Nejobecnějším úkonem účastníka řízení je **podání**. Podáním je i úkon, v němž není uvedeno, kterému konkrétnímu správnímu orgánu je určen, pokud je z jeho obsahu zřejmé, že podatel zamýšlí reakci některého správního orgánu. Povinností správního orgánu je posuzovat podání podle jeho skutečného obsahu, bez ohledu na to, jak je označeno.

Základními náležitostmi každého podání jsou:

- uvedení toho, čeho se podání týká a co jím účastník sleduje,
- uvedení toho, kdo podání činí,
- fyzická osoba uvede své jméno, příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu, adresu na doručování, právnická osoba uvede svůj název, případně obchodní firmu, identifikační číslo, adresu sídla, jinou adresu pro doručování,
- označení správního orgánu, jemuž je určeno,
- podpis osoby, která podání činí,
- jiné náležitosti stanovené zvláštními předpisy.

Nemá-li podání předepsané náležitosti, je správní orgán povinen podateli pomoci nedostatky odstranit nebo ho vyzvat k jejich odstranění a poskytnout mu k tomu přiměřenou lhůtu. Účastník by měl podání učinit u správního orgánu, který je věcně a místně příslušný. Pokud je podání adresováno a doručeno nepřislušnému správnímu orgánu, je tento orgán povinen je postoupit příslušnému orgánu a vyrozumět o tom podatele. Z hlediska případné lhůty k podání je důležité, že za den, kdy je podání učiněno, se v takovém případě považuje až den jeho doručení věcně a místně příslušnému orgánu.

Podání lze zaslat písemně nebo jej učinit ústně do protokolu. Podání je možné učinit i elektronickou cestou datovou schránkou, nebo pokud je opatřeno zaručeným elektronickým podpisem. V neodkladných případech může účastník řízení učinit podání telegraficky, faxem nebo obyčejnou e-mailovou poštou. V těchto případech je nutno podání do pěti dnů doplnit písemným nebo ústním podáním do protokolu, případně dodatečně zaslat datovou schránkou nebo opatřit certifikovaným podpisem.

Při **zahájení z moci úřední** musí být předmět řízení vymezen v oznámení o zahájení řízení. Správní orgán má ještě před zahájením řízení pravomoc požadovat vysvětlení od každého, kdo by mohl přispět k objasnění skutečností, odůvodňujících případné zahájení řízení z moci úřední, a zajišťovat důkazy, je-li důvodná obava, že později by nemohly být provedeny, nebo by to přineslo značné obtíže.

Řízení je ovládáno zásadou oficiality, která znamená, že správní orgán vymezuje rozsah a předmět řízení a zjišťuje veškeré rozhodné okolnosti. Správní orgán musí zajistit nejen skutečnosti, které potvrzují jeho domněnku o nutnosti správního řízení, ale i skutečnosti opačné, tedy ve prospěch účastníka řízení. Řízení je zahájeno oznámením účastníkovi. Správní orgán je povinen prokázat, že písemnost oznamující zahájení řízení předepsaným způsobem doručil.

Správní řízení je většinou písemné, ústní jednání nařídí správní orgán v případech, kdy to vyžaduje zákon nebo jestliže je to ke splnění účelu řízení a uplatnění práv účastníků nezbytné. V každé věci se vede **správní spis**. Spis obsahuje podání, protokoly, záznamy, písemná vyhotovení rozhodnutí a další doklady vztahující se k věci. Do spisu mohou nahlížet a pořizovat si z něho výpisy účastníci řízení a jejich zástupci, jiné osoby musí splňovat zákonem stanovené podmínky. Některé typy úkonů se poznamenávají právě pouze do spisu, pokud tak stanoví zákon. Správní řád výslovně nestanoví, jakým způsobem se vede správní spis. Proto je možno vést spis jak v listinné, tak v elektronické podobě, případně kombinací obou typů. V každém případě je však nutné zajistit spis před neoprávněnou manipulací a přepisy.

Při zjišťování skutkového stavu je nutné postihnout všechny rozhodné skutečnosti tak, aby vytvořily dostatečný základ pro rozhodování. Jako podklad pro rozhodnutí může sloužit vše, co umožní tohoto cíle dosáhnout - zejména návrhy účastníků, důkazy, skutečnosti známé správnímu orgánu z úřední činnosti a skutečnosti obecně známé, podklady od jiných orgánů.

Podklady opatřuje správní orgán, přičemž platí obecně **zásada součinnosti** s účastníky, kteří jsou povinni na podporu svých tvrzení označit příslušné důkazy. Pro sporné řízení platí, že správní orgán vychází z důkazů, které byly účastníky navrženy, může však provést i důkazy, které nebyly účastníky označeny, pokud navržené důkazy nepostačují ke zjištění stavu věci.

Platí zásada součinnosti a slyšení účastníků, která je zakotvena v § 36, odst. 2 správního řádu. Účastníci mají právo v řízení vyjádřit své stanovisko a musí jim být dána možnost vyjádřit se před vydáním rozhodnutí ke všem podkladům rozhodnutí.

Správní řízení je ovládáno zásadou jednotnosti – do vydání rozhodnutí tvoří jeden celek. Účastníci mohou předkládat návrhy, stanoviska a navrhopat důkazy kdykoli v průběhu řízení až do vydání rozhodnutí.

Jako **důkaz** lze použít všechny důkazní prostředky, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci a které nejsou získány v rozporu s právními předpisy. Správní orgán je povinen obstarávat důkazy – pokud jde o návrhy účastníků, není jimi vázán, ale vždy provede důkazy, které jsou potřebné ke zjištění stavu věci.

Provádění a hodnocení důkazů je svěřeno výlučně správnímu orgánu. O provádění důkazů mimo ústní jednání musí být účastníci včas vyrozuměni, aby se ho mohli účastnit. Správní orgán hodnotí důkazy podle zásady volného hodnocení důkazů. Správní orgán musí v rozhodnutí zdůvodnit, které skutečnosti vzal za prokázané a jakými důkazy. Pokud správní orgán neprovede některé důkazy navržené účastníkem řízením, musí tento svůj postup řádně zdůvodnit.

Ve správním řízení obecně platí, že každý - **správní orgán i účastník si nesou své náklady sami**.

Správní řád však umožňuje, aby správní orgán uložil účastníku řízení povinnost nahradit část nákladů řízení paušální částkou, jestliže řízení vyvolal porušením své právní povinnosti.

Správní orgán uloží určitým osobám povinnost nahradit náklady řízení, které porušením procesních povinností vyvolaly, a které by jinak správnímu orgánu nevznikly. Jde například o cestovné, pokud správní orgán provádí místní šetření a účastník řízení se bez omluvy nedostaví a průběh šetření je tak zmařen.

Ve **sporném řízení** přizná správní orgán účastníkovi, který měl ve věci plný úspěch, náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Pokud měl účastník jen částečný úspěch, může správní orgán náhradu nákladů poměrně rozdělit, popř. rozhodnout, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů. Ve sporném řízení může tedy úspěšný účastník řízení uplatnit i náklady za právní zastoupení nebo jinou odbornou pomoc.

K zajištění řádného průběhu řízení disponuje správní orgán i **donucovacími prostředky**. Tyto prostředky samozřejmě může použít i orgán odvolací, ale vzhledem k tomu, že v odvolacím řízení se obvykle rozhoduje na základě listin obsažených ve správním spise, jsou uvedené prostředky důležitější pro prvostupňový správní orgán. Z tohoto důvodu jsou i systematicky zařazeny v té části správního řádu, která je věnována správnímu řízení v prvním stupni.

Správní orgán je oprávněn **předvolat** každého, jehož osobní účast je při řízení nezbytná. Pokud je předvolávána právnická osoba, doručuje se předvolání statutárnímu zástupci, avšak ten může pověřit jiného zaměstnance. S uvedením důvodů předvolání musí toto být doručeno nejméně 5 dnů před jednáním. Předvolaný je povinen se dostavit nebo se správnímu orgánu včas omluvit. Pokud se předvolaný nedostaví, nebo jeho omluva je posouzena jako nedůvodná, může být k dalšímu jednání **předveden**. K jednání orgánů státní správy předvádí Policie ČR. K řízení, které vede orgán územní samosprávy, může předvést též obecní (městská) policie. V zákonem stanovených případech předvádí rovněž vojenská policie nebo vězeňská služba.

V případě, že účastník, svědek nebo i jiná osoba ztěžuje průběh řízení nebo podává správnímu orgánu hrubě urážlivá podání, lze jí uložit **pořádkovou pokutu až do výše 50.000 Kč**. Tuto pokutu lze ukládat i opakovaně. Zákon stanoví v § 62 tzv. zásadu proporcionality. Tato zásada znamená, že výše uložené pokuty nesmí být v hrubém nepoměru k závažnosti porušení povinností a významu předmětu řízení. Správní orgán je při ukládání pokuty povinen přihlídnout i k majetkovým poměrům pokutovaného, zda je schopen vůbec pokutu uhradit. Proti rozhodnutí, jímž se ukládá pořádková pokuta, je přípustné odvolání. Odvolání má vždy odkladný účinek. Správní orgán může, zejména v návaznosti na další jednání pokutovaného v průběhu řízení, rozhodnout o snížení nebo prominutí pokuty.

Správní řád dává **možnost vykázat osobu**, která svým chováním ruší průběh konkrétního jednání nebo úkonu, případně napadá, ať již slovně nebo fyzicky pracovníky správního orgánu. Z místa konání a úkonu lze vykázat rušitele po předchozím upozornění. Pokud dobrovolně neopustí místo úkonu, může být vyveden Policií ČR nebo obecní policií, případně jiným ozbrojeným sborem, viz výše u předvedení. Pokud se koná jednání mimo správní úřad, pak z místa konání úkonu nelze vykázat vlastníka nemovitosti nebo oprávněného uživatele. V případě, že jsou pracovníci správního orgánu napadeni fyzicky, má možnost zasáhnout ochranka nebo jakákoli jiná osoba a útočníka zneškodnit a zadržet až do příjezdu Policie ČR. V tomto případě se uplatní ustanovení o nutné obraně a krajní nouzi.

V případech stanovených správním řádem v § 64 může správní orgán řízení přerušit. **Přerušení řízení** je tedy plně na úvaze správního orgánu, stejně jako poskytnutí nebo prodloužení lhůt k určitému procesnímu úkonu. Důvodem k přerušení řízení je zejména řešení předběžné otázky jiným správním orgánem nebo soudem, dále doba, po kterou je zpracováván znalecký posudek nebo správní orgán opatřuje jiný důkaz. Důvodem přerušení řízení může být i návrh účastníka nebo shodný návrh všech účastníků. Správní orgán může přerušit jak řízení o žádosti, tak řízení zahájené z moci úřední. O přerušení řízení se vydává usnesení.

Správní řád zakotvuje **zastavení řízení** v § 66. Obecným důvodem zastavení řízení je tzv. odpadnutí důvodu řízení. To může nastat, pokud žadatel vzal žádost zpět nebo nezaplátil ani přes výzvu správního orgánu správní poplatek. Pokud účastník zemřel nebo zanikl a není právní nástupce, pak správní orgán řízení zastaví. Důvod řízení odpadne rovněž zánikem věci, která je předmětem řízení. Důvodem zastavení řízení je rovněž překážka věci zahájené nebo rozhodnuté.

Vezme-li ve sporném řízení navrhovatel svůj návrh zpět, musí se zastavením řízení vyslovit souhlas odpůrce. **Řízení se zastavuje usnesením.**

8.1.3 Správní rozhodnutí

Správní řád zavedl dva typy rozhodnutí. Ve věci samé se nadále vydává rozhodnutí, kterým se upravují práva a povinnosti účastníků řízení. Institutem upravujícím procesní postupy, správního úřadu, které nazýváme vedení řízení, je usnesení.

Správní usnesení je upraveno v § 76 správního řádu. Proti usnesením, o kterých tak stanoví zákon, není přípustný opravný prostředek samostatně. Tímto usnesením je např. usnesení o vyřízení námitky podjatosti. Účastník řízení se může proti způsobu vedení řízení ohradit až v rámci podání odvolání proti rozhodnutí ve věci samé. Odvolání je naproti tomu vždy přípustné proti usnesením, kterým se řízení zastavují.

Správní orgán je povinen vždy, když rozhoduje o právech a povinnostech účastníků řízení, vydat.

Správní rozhodnutí je konkrétním správním aktem, který upravuje práva individuálně určených fyzických a právnických osob. Rozhodnutí a jeho formální i obsahové náležitosti jsou upraveny ve správním řádu, § 67 an. Pokud se rozhodnutí vydává v jiném typu řízení, musí zvláštní právní předpis obsahovat jeho náležitosti. Jestliže tomu tak není, správní úřad je povinen řídit se požadavky uvedenými ve správním řádu.

Náležitosti rozhodnutí dělíme na formální a obsahové, přičemž tyto dvě skupiny se prolínají.

Formální náležitosti rozhodnutí jsou následující:

Rozhodnutí se vydává vždy v písemné formě, pokud zákon výslovně nepřipouští ústní formu.

Rozhodnutí se obvykle zpracovává na úředním, hlavičkovém papíře, kde je nutno identifikovat orgán, který rozhodoval a kdy rozhodoval. Tedy uvést datum vydání rozhodnutí. Dále je správní orgán povinen přesně identifikovat adresáta a způsob doručení.

- Rozhodnutí podepisuje oprávněná úřední osoba a označuje se razítkem. Pokud však má rozhodnutí veškeré náležitosti formální i obsahové, samotný nedostatek úředního razítka nezpůsobuje jeho neplatnost.
- Formální náležitosti rozhodnutí jsou zakotveny v § 69 správního řádu.
- K obsahovým náležitostem rozhodnutí patří výrok - věcné rozhodnutí o právech a povinnostech. Rozhodnutí je odůvodněno. V odůvodnění musí být uvedena skutková zjištění, právní předpisy, které správní orgán aplikoval, důkazy a jejich hodnocení a dále správní úvaha, kterou byl správní orgán veden při svém rozhodování. Pokud se žadateli plně vyhovuje a rozhodnutí se nedotýká práv jiných osob, nemusí být odůvodněno nebo stručně.

- Náležitostí správního rozhodnutí je i poučení o přípustnosti opravného prostředku, jak se nazývá, a kde se podává. Adresáta je rovněž třeba poučit o tom, že rozhodnutí je konečné a není přípustný řádný opravný prostředek.
- Pro právní jistotu adresáta i pro konkretizaci zásady rychlosti řízení jsou v § 71 správního řádu stanoveny lhůty pro vydání rozhodnutí.

Obecně platí, že rozhodnutí se vydává bez zbytečného odkladu, tedy bez neodůvodnitelných průtahů. Za přiměřenou dobu se považuje 15 dnů od zahájení řízení. Zákon určuje, co se rozumí vydáním rozhodnutí.

- Za **vydání rozhodnutí** se považuje jeho ústní vyhlášení, pokud účastník netrvá na písemném vyhotovení. Jinak se rozhodnutí doručuje do vlastních rukou a den předání rozhodnutí k doručení je dnem vydání rozhodnutí. Rozhodnutí lze v případech stanovených v § 25 správního řádu doručit veřejnou vyhláškou.
- Pokud nelze rozhodnutí vydat bezodkladně, pak je správní orgán povinen vydat jej do 30 dnů od zahájení řízení. K této lhůtě se připočítává doba 30 dnů v případech ústního jednání, místního šetření, předvedení, doručování veřejnou vyhláškou nebo ve zvlášť složitých případech.
- Dále se k základní třicetidenní lhůtě připočítává doba nutná k provedení dožádání, vypracování znaleckého posudku nebo k doručení do ciziny.
- Pokud svým jednáním některý z účastníků způsobí průtahy v řízení a nedodržení lhůt, pak si nemůže stěžovat na nezákonné průtahy v řízení.

U rozhodnutí rozlišujeme **právní moc** a **vykonatelnost** (§ 73 správního řádu).

Rozhodnutí je v právní moci, jestliže bylo oznámeno a nelze se již proti němu odvolat.

Rozhodnutí je vykonatelné nabytím právní moci nebo pozdějším dnem v něm uvedeným, pokud není uložena delší lhůta k plnění. Pak je rozhodnutí, kterým se ukládá povinnost, vykonatelné dnem následujícím po uplynutí lhůty k plnění. Rozhodnutí je předběžně vykonatelné, jestliže odvolání nemá odkladný účinek.

Náklady řízení (§ 79) nese každý sám, pokud zákon nestanoví jinak.

Náklady řízení stanovené paušální částkou uloží správní orgán uhradit tomu, kdo řízení vyvolal porušením své právní povinnosti.

Správní orgán může uložit nahradit ty náklady řízení, které by nevnikly správnímu orgánu nebo jinému účastníku, pokud by některá z osob, které se řízení účastní, je nezavinila.

Pokud správní orgán nevydá rozhodnutí ve stanovených lhůtách nebo vůbec nekoná, lze se domáhat **ochrany před nečinností**. O opatření proti nečinnosti rozhoduje nadřízený správní orgán. Tímto opatřením může být prodloužení zákonné lhůty, pokud lze očekávat, že v takto prodloužené lhůtě příslušný správní orgán rozhodne.

Dále může nadřízený správní orgán přikázat, aby nečinný správní orgán začal jednat ve stanovené lhůtě a rozhodl nebo může řízením pověřit jiný správní orgán. Další možností je využití tzv. **institute atrakce**. Označení pochází z latiny, atrahovat znamená stáhnout na sebe, převzít. V takovém případě nadřízený správní orgán sám ve věci rozhodne.

Ve všech případech opatření proti nečinnosti jsou účastníku zachována veškerá práva v řízení, včetně práv na řádný opravný prostředek, pokud byl nečinný správní orgán prvostupňový.

Zvláštním typem opatření proti nečinnosti je **soudní žaloba na nečinnost**, kterou může účastník řízení podat, pokud příslušný správní orgán nekoná. V souladu se soudní praxí se za průtahy v řízení, které odůvodňují žalobu na nečinnost, považuje, když správní orgán nekoná po dobu šesti měsíců. Nezbytnou podmínkou přijetí žaloby na nečinnost správním soudem je uplatnění opatření proti nečinnosti.

U správního rozhodnutí, stejně jako u jiného správního aktu platí presumpce správnosti. Správní rozhodnutí je platné a účinné až do doby, než je předepsaným postupem, většinou v rámci odvolacího řízení nebo při soudním přezkumu, zrušeno.

8.2 Řádné a mimořádné opravné prostředky

8.2.1 Řádné opravné prostředky

Každé správní rozhodnutí, a to i řízení zahajované na žádost účastníka, je nepochybně zásahem do práv a povinností a ve svých důsledcích se často dotýká i právního postavení dalších osob. Jak účastníci, tak orgán veřejné správy se v řízení mohou dopustit chyb nebo nepřesností.

Účastník například může opomenout předložit důležitou listinu nebo svědectví. Správní orgán naproti tomu se může dopustit pochybení při vedení řízení nebo neúplně zjistí skutkový stav, případně aplikuje nesprávně právní předpisy.

Z tohoto důvodu je nezbytné, aby při řízení před orgány veřejné správy bylo možno tato pochybení napravit. Dále musí být zakotven účinný mechanismus pro případ, že rozhodnutí sice nemusí trpět žádnou vadou, ale účastník se může domnívat, že mohlo být vydáno rozhodnutí, které je pro něj příznivější. Proto správní řád i další procesní předpisy veřejné správy zakotvují **opravné prostředky jak proti nepravomocnému, tak proti pravomocnému rozhodnutí**. Pravomocná rozhodnutí jsou rovněž přezkoumatelná v systému správního a ústavního soudnictví.

Opravné prostředky proti nepravomocnému rozhodnutí ve správním řízení jsou odvolání, odpor a rozklad. Tyto opravné prostředky nazýváme řádnými opravnými prostředky. Využití zákonem stanovených řádných opravných prostředků je nezbytnou podmínkou přezkoumání pravomocného správního rozhodnutí soudem.

Odvolání je základním řádným opravným prostředkem, který může účastník podat proti rozhodnutí, které dosud nenabýlo právní moci. O právu podat odvolání musí být účastník poučen. Stejně jako o lhůtě pro podání odvolání. Odvolání lze podat proti rozhodnutí i proti usnesení, pokud zákon nestanoví jinak. Odvolání jako řádný opravný prostředek přísluší těm účastníkům řízení, kterým se rozhodnutí nebo usnesení oznamuje. Každému z účastníků běží odvolací lhůta samostatně v závislosti na oznámení rozhodnutí.

Stejně jako má účastník právo podat odvolání, může se i **práva na odvolání vzdát**. Tento postup je praktický v případě, kdy účastník naopak má zájem, aby rozhodnutí nabýlo co nejdříve právní moci. Tato možnost se využívá u těch rozhodnutí, která se týkají pouze žadatele - např. vydání živnostenského oprávnění.

Pokud pochybí správní orgán, ten sám nemůže podat proti svému rozhodnutí odvolání. Musí vyčkat, zda odvolání podá účastník. Pokud k tomu nedojde a správní orgán považuje za nutné rozhodnutí změnit nebo zrušit, musí využít mimořádné opravné prostředky, neboť zde lze zahájit řízení i z moci úřední. **Odvolací řízení je upraveno v §§ 81 - 93 správního řádu.**

Odvolání nelze podat v následujících případech:

Každé správní rozhodnutí, a to i řízení zahajované na žádost účastníka, je nepochybně zásahem do práv a povinností a ve svých důsledcích se často dotýká i právního postavení

dalších osob. Jak účastníci, tak orgán veřejné správy se v řízení mohou dopustit chyb nebo nepřesností.

Účastník například může opomenout předložit důležitou listinu nebo svědectví. Správní orgán naproti tomu se může dopustit pochybení při vedení řízení nebo neúplně zjistí skutkový stav, případně aplikuje nesprávně právní předpisy.

Z tohoto důvodu je nezbytné, aby při řízení před orgány veřejné správy bylo možno tato pochybení napravit. Dále musí být zakotven účinný mechanismus pro případ, že rozhodnutí sice nemusí trpět žádnou vadou, ale účastník se může domnívat, že mohlo být vydáno rozhodnutí, které je pro něj příznivější. Proto správní řád i další procesní předpisy veřejné správy zakotvují **opravné prostředky jak proti nepravomocnému, tak proti pravomocnému rozhodnutí**. Pravomocná rozhodnutí jsou rovněž přezkoumatelná v systému správního a ústavního soudnictví.

Opravné prostředky proti nepravomocnému rozhodnutí ve správním řízení jsou odvolání, odpor a rozklad. Tyto opravné prostředky nazýváme řádnými opravnými prostředky. Využití zákonem stanovených řádných opravných prostředků je nezbytnou podmínkou přezkoumání pravomocného správního rozhodnutí soudem.

Odvolání je základním řádným opravným prostředkem, který může účastník podat proti rozhodnutí, které dosud nenabýlo právní moci. O právu podat odvolání musí být účastník poučen. Stejně jako o lhůtě pro podání odvolání. Odvolání lze podat proti rozhodnutí i proti usnesení, pokud zákon nestanoví jinak. Odvolání jako řádný opravný prostředek přísluší těm účastníkům řízení, kterým se rozhodnutí nebo usnesení oznamuje. Každému z účastníků běží odvolací lhůta samostatně v závislosti na oznámení rozhodnutí.

Stejně jako má účastník právo podat odvolání, může se i **práva na odvolání vzdát**. Tento postup je praktický v případě, kdy účastník naopak má zájem, aby rozhodnutí nabylo co nejdříve právní moci. Tato možnost se využívá u těch rozhodnutí, která se týkají pouze žadatele - např. vydání živnostenského oprávnění.

Pokud pochybí správní orgán, ten sám nemůže podat proti svému rozhodnutí odvolání. Musí vyčkat, zda odvolání podá účastník. Pokud k tomu nedoje a správní orgán považuje za nutné rozhodnutí změnit nebo zrušit, musí využít mimořádné opravné prostředky, neboť zde lze zahájit řízení i z moci úřední. **Odvolací řízení je upraveno v §§ 81 - 93 správního řádu.**

Odvolání nelze podat v následujících případech:

- účastník se ho vzdal písemně nebo ústně do protokolu,
- účastník vzal své odvolání zpět, v téže věci jej nemůže podat znovu,
- nelze se odvolat jen proti odůvodnění rozhodnutí.

Včas podané odvolání má dvojitý účinek, pokud zákon nestanoví jinak.

První účinek nazýváme **suspensivní** - odkladný. Tento účinek obecně znamená, že rozhodnutí do doby vyřízení odvolání nenabývá právní moci a není vykonatelné. V případech, které stanoví zákon nebo správní orgán však rozhodnutí může být předběžně vykonatelné.

Druhý účinek je tzv. **devolutivní** - rozvazovací. Při podání odvolání přechází právo rozhodnout na nadřízený, neboli druhoinstanční, odvolací orgán. V zájmu rychlosti a hospodárnosti správního řízení může podanému odvolání vyhovět i orgán, který napadené rozhodnutí vydal. Tento postup se nazývá **autoremedura** a je zakotven v § 87 správního řádu. Autoremedura je přípustná pouze v případě, že prvostupňový orgán plně odvolateli vyhoví a rozhodnutí se nedotýká práv a povinností jiných účastníků nebo ti všichni vyslovili se změnou rozhodnutí v rámci autoremedury souhlas. Příkladem autoremedury je změna rozhodnutí děkana vysoké školy. Jestliže uchazeč není v prvním kole přijímacího řízení přijat a na základě odvolání děkan jako orgán fakulty, který původně rozhodl o nepřijetí, studenta přijme.

Obecná lhůta pro podání odvolání je 15 dnů ode dne jeho oznámení. Zvláštní právní předpisy mohou stanovit odvolací lhůtu jinou. Podle zákona o správě daní poplatků je obvyklá odvolací lhůta 30 dnů, protože tento právní předpis stanoví velmi často předběžnou vykonatelnost rozhodnutí.

Pokud u rozhodnutí chybí poučení o odvolání nebo je neúplné nebo nesprávné, pak má účastník možnost podat odvolání do 15ti dnů ode dne oznámení opraveného rozhodnutí. Nejpozději je třeba u takto vadného rozhodnutí podat odvolání do 90ti dnů ode dne jeho oznámení.

Pokud účastníkovi rozhodnutí vůbec nebylo oznámeno, má právo podat odvolání do 30ti dnů ode dne, kdy se o rozhodnutí dozvěděl. Nejpozději lze odvolání podat do jednoho roku ode dne, kdy původní rozhodnutí bylo oznámeno poslednímu z účastníků řízení. Pokud rozhodnutí nebylo doručeno účastníkovi, ale on se s ním prokazatelně seznámil, pak

se postupuje při počítání lhůt jako u účastníka, kterému bylo adresováno rozhodnutí s vadným poučením. Tento případ může nastat, pokud účastník je zastoupen, ale rozhodnutí je doručeno jemu a nikoli jeho advokátovi. Advokát poté, co mu klient rozhodnutí předá, podá odvolání. Běh lhůty pro odvolání by nastal sice až doručením rozhodnutí advokátovi, ale protože ten se s ním prokazatelně seznámil a konal ve prospěch účastníka, nemůže účastník nebo advokát dodatečně namítat, že se s rozhodnutím neseznámil.

Odvolání se podává k nadřízenému správnímu orgánu prostřednictvím orgánu, který rozhodoval v prvním stupni. I odvolání má tzv. povinné náležitosti, které jsou upravené v § 82, odst. 2 správního řádu. Z odvolání musí být zejména patrné, kdo jej podává, proti jakému rozhodnutí směřuje a jaké jsou důvody odvolání. Odvolatel by měl také vymežit, v jakém rozsahu si přeje napadené rozhodnutí změnit nebo zrušit. Pokud tak neučiní, platí, že se domáhá přezkoumání celého rozhodnutí. Jestliže je odvolání nesrozumitelné nebo nemá základní náležitosti, případně nelze zjistit, čeho se odvolatel domáhá, správní orgán ho poučí o nedostacích odvolání a poskytne mu lhůtu k jejich nápravě. Pokud účastník odvolání opraví a doplní podle poučení správního orgánu, na odvolání se hledí tak, jako by žádné vady nemělo. Pokud účastník výzvě správního orgánu nevyhoví, odvolací řízení se zastaví.

Pokud prvostupňový správní orgán sám nemůže vyhovět odvolání v rámci autoremedury nebo neshledá důvod k autoremeduře, zašle odvolání všem účastníkům řízení, aby se k němu vyjádřili. Pro vyjádření jim poskytne lhůtu, která nesmí být kratší než 5 dnů. Prvostupňový orgán vyhotoví stanovisko k odvolání a do 30dnů od doručení odvolání postoupí celý správní spis nadřízenému správnímu orgánu, který bude rozhodovat o odvolání. V případě, že odvolání není přípustné nebo bylo podáno opožděně, je prvostupňový správní orgán povinen odůvodnit, proč shledal odvolání nepřipustným nebo opožděným a do 10ti dnů předá správní spis odvolacímu správnímu orgánu.

Podrobné postupy odvolacího orgánu jsou upraveny § 89 a 92 správního řádu.

Odvolací orgán může napadení rozhodnutí potvrdit, zrušit nebo změnit. Změnit rozhodnutí nelze v neprospěch odvolatele, pokud odvolání nepodal jiný účastník řízení, jehož zájmy nejsou shodné s odvolatelem. Rovněž ve veřejném zájmu lze rozhodnutí změnit i v neprospěch odvolatele, ale odvolací orgán musí velmi podrobně a pečlivě zdůvodnit, v čem shledává veřejný zájem a nutnost změny. Správní řád obecně posiluje

princip samosprávy, a proto rozhodnutí vydané v rámci výkonu samostatné působnosti může odvolací orgán pouze potvrdit nebo zrušit.

Další typem řádného opravného prostředku je **rozklad**. V řízení o rozkladu se použije ustanovení odvolání, pokud správní řád nestanoví jinak. Rozkladové řízení je upraveno v § 152 správního řádu. Rozklad se podává v těch případech, kdy v prvním stupni rozhodoval ústřední správní úřad nebo jednostupňový správní orgán.

Podání rozkladu má suspensivní účinek. Devolutivní účinek je jen částečný a spočívá v tom, že o rozkladu rozhoduje ministr nebo předseda či vedoucí ústředního správního úřadu na návrh rozkladové komise. Rozkladová komise je pouze poradním orgánem, je složena jak ze zaměstnanců úřadu, kdy jeden bývá jejím tajemníkem, tak z externích členů. Úkolem rozkladové komise je připravit stanovisko a podklady ke konečnému rozhodnutí.

Proti rozhodnutí o odvolání nebo rozkladu není přípustný řádný opravný prostředek. Správní rozhodnutí je sice přezkoumatelné mimořádnými opravnými prostředky nebo v systému správního soudnictví, avšak vyřízením řádného opravného prostředku nabývá právní moci a je vykonatelné po uplynutí lhůty k plnění.

Odpor je řádným opravným prostředkem v případě, že bylo rozhodnuto ve zkráceném řízení tzv. správním příkazem. Podáním odporu ve lhůtě 8 dnů podle § 150 správního řádu nebo lhůtě 15 dnů podle přestupkového zákona se uložená povinnost, nejčastěji pokuta nebo opatření k nápravě závadného stavu, ruší a proběhne správní řízení.

8.2.2 Mimořádné opravné prostředky

V případech, kdy účastník vyčerpal veškeré řádné opravné prostředky nebo i tehdy, pokud původně účastník rozhodnutí přijal, avšak později se objeví nové okolnosti, které mohly mít vliv na původní rozhodnutí, může, za splnění zákonných předpokladů navrhnout nápravu rozhodnutí tzv. **mimořádnými opravnými prostředky**.

Správní orgán sám nemůže podat odvolání proti svému rozhodnutí, avšak může shledat, že jsou splněny podmínky pro nápravu prostřednictvím mimořádných opravných prostředků.

Mimořádné opravné prostředky jsou tedy ty nápravné postupy, které mohou zvrátit nepříznivé důsledky původního rozhodnutí.

Mimořádné opravné prostředky jsou zakotveny ve správním řádu a patří k nim:

Přezkumné řízení, které je uvedeno v § 94 - 99 správního řádu.

V přezkumném řízení se přezkoumávají pravomocná rozhodnutí v případě, kdy lze důvodně pochybovat o tom, že rozhodnutí je v souladu s právními předpisy.

Přezkumné řízení lze zahájit, i pokud je rozhodnutí předběžně vykonatelné a dosud nenabylo právní moci.

Přezkoumat rozhodnutí je možné jak z podnětu účastníka řízení, tak z moci úřední. Přezkumné řízení se obvykle zahajuje usnesením. Toto usnesení lze vydat nejpozději do 2 měsíců ode dne, kdy se příslušný správní orgán o důvodu zahájení přezkumného řízení dozvěděl, nejpozději však do 1 roku od právní moci rozhodnutí ve věci. První lhůtu nazýváme lhůtou subjektivní, druhá lhůta je tzv. objektivní.

Rozhodnutí v přezkumném řízení je třeba vydat do 15 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí ve věci.

Správní řád upravuje i tzv. **zkrácené přezkumné řízení**. Správní orgán může vydat rozhodnutí v tom případě, že porušení právního předpisu zjevně vyplývá ze spisového materiálu, není zapotřebí vysvětlení účastníků řízení a jsou splněny podmínky pro přezkumné řízení.

Dalším mimořádným opravným prostředkem je obnova řízení, která je upravena hlavou X správního řádu - § 100 až 102.

Rovněž tento přezkumný prostředek lze použít jak na návrh účastníka, tak z moci úřední.

Na návrh účastníka řízení je možno obnovit řízení ukončené pravomocným rozhodnutím ve věci, jestliže:

- a) vyšly najevo dříve neznámé skutečnosti nebo důkazy, které existovaly v době původního řízení a které účastník, jemuž jsou ku prospěchu, nemohl v původním řízení uplatnit, anebo se provedené důkazy ukázaly nepravdivými,
- b) bylo zrušeno či změněno rozhodnutí, které bylo podkladem rozhodnutí vydaného v řízení, které má být obnoveno, a pokud tyto skutečnosti, důkazy nebo rozhodnutí mohou odůvodňovat jiné řešení otázky, která byla předmětem řízení.

Žádost o obnovu řízení může účastník podat u jakéhokoliv orgánu, který ve věci rozhodoval, ve lhůtě do 3 měsíců ode dne, kdy se o důvodu obnovy dozvěděl, nejpozději

však do 3 let ode dne právní moci rozhodnutí. Opět zde rozlišujeme tzv. subjektivní lhůtu, což jsou uvedené tři měsíce a objektivní lhůtu - 3 roky.

Obnovy řízení se nelze domáhat v případě, že důvod obnovy mohl být uplatněn v odvolacím řízení.

V případě, že bylo rozhodnutí dosaženo trestným činem, rozhodne příslušný správní orgán o obnově řízení z moci úřední, a to ve lhůtě do 3 let ode dne nabytí právní moci rozsudku v trestní věci. V téže lhůtě se z moci úřední obnoví řízení, jestliže je dán některý z důvodů, pro které mohl účastník žádat obnovu řízení.

9 Závěr

Studijní pomůcka, kterou jste právě dočetli, navazuje na skripta Právo a právní předpisy I. Skripta Právo a právní předpisy II rozšiřují znalosti získané v předcházejícím studiu základů práva a zároveň rozvíjejí specifické znalosti v těch oblastech práva, které jsou potřebné k výkonu činnosti sociálního pracovníka, ať již v terénní službě nebo v administrativní činnosti. Studium předmětu Právo a právní předpisy je u specializací v oblasti sociální práce provázáno rovněž se dalšími právními obory, jako je správní, finanční a zdravotnické právo. Proto je nezbytné ke studiu využít i pomůcky zpracované pro tyto obory. Judikatura uvedená u každé kapitoly má napomoci tomu, abyste se seznámili s použitím judikatury jak Ústavního soudu, tak Nejvyššího soudu pro každodenní právní praxi. Vzhledem k tomu, že studijní text může zahrnout jen omezený rozsah vybraných oborů, je nutné tuto studijní pomůcku zkombinovat i s dalšími skripty a distančními texty a odbornou literaturou, jak jsou uvedeny v přehledu zdrojů. V neposlední řadě je nutné, abyste sami sledovali rozvoj judikatury k nové právní úpravě i odborné diskuse v oblastech, které se týkají vašeho studia i pracovní činnosti.

10 Literatura

- CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. *Europeizace ochrany základních práv v oblasti zdravotnictví*. In: Šturma, P., Tomášek, M. et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. III. Proměny práva veřejného*. UK Praha. nakl. Karolinum 2009. ISBN 978-80-246-1662-9.
- CÍSAŘOVÁ, D. - SOVOVÁ, O. *Základy trestního práva procesního*. Gaudeamus. Hradec Králové 2011. ISBN 978-80-7435-093-1.
- HENDRYCH, D. *Autonomní normotvorba v českém správním právu*. In: *Právní stát a současnost. Sborník ze semináře veřejného práva*. Praha 1998. ISBN 80-85889-38-2.
- HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo*. C. H. Beck 2006. 4. vyd. ISBN 80-7179-442-2.
- HENDRYCH, D. *Správní věda, teorie veřejné správy*. 2. vyd. ASPI Praha 2007. ISBN 978-80-7357-248-8.
- JIRSA, J. *Zákon o zvláštních řízeních soudních a procesní úvahy de lege ferenda*. www.pravniprostor.cz.
- JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení - soudcovský komentář*. Kniha I. Havlíček Brain Team. Praha 2014. ISBN 978-80-8710-951-9.
- MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. ASPI 2003. ISBN 80-86395-50-2.
- SOVOVÁ, O. *Základy správního práva*. Gaudeamus. Hradec Králové 2008, 2009. ISBN 978-80-7435-010-8.
- SOVOVÁ, O. *Základy správního práva*. Gaudeamus. Hradec Králové 2010. ISBN 978-80-7435-010-8.
- SOVOVÁ, O. *Zdravotnická praxe a právo*. Praktická příručka. 1. vyd. Leges. Praha 2011. ISBN 978-80-87212-72-1.
- SOVOVÁ, O. *Právní problematika uzavírání manželství osob s různým státním občanstvím*. Sborník referátů 18. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice. Pardubice 2010. ISBN 978-80-904290-2-4.
- SOVOVÁ, O. *Základy správního práva*. Skripta. Gaudeamus. Hradec Králové 2014.
- SOVOVÁ, O. *Základy finančního práva*. Gaudeamus. Hradec Králové 2014.
- Právní rozhledy 9/2004. C. H. BECK. ISSN 1210-6410.
- Ústava České republiky, úst. zákon č. 1/1993 Sb.
- Listina základních práv a svobod, úst. zákon č. 2/1993 Sb.
- Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.
- Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékařské komoře.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.
Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.
Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích.
Zákon č. 239/2000 Sb., o záchranném integrovaném systému.
Zákon č. 280/2004 Sb., daňový řád.
Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

Citace judikatury:

NS 28 Cdo 4341/2008 znamená, že jde o rozhodnutí Nejvyššího soudu pod uvedeným číslem jednacím a je dostupné na www.nsoud.cz

II. ÚS 1005/07, Pl. ÚS 2/2013 jsou rozhodnutí Ústavního soudu dostupná na www.concourt.cz/nalus

NSS 4 Ads 14/2013 znamená, že jde o rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod uvedeným číslem jednacím a je dostupné na www.nssoud.cz

Internetové zdroje:

www.iccwbo.org.

www.justice.cz.

www.ekcr.cz,

www.euroskop.cz.

www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf.

www.uouu.cz.

www.nssoud.cz.

www.suz.cz.

www.integracnicentra.cz.

www.stred.brno.cz/zvlastni-matrika-zapis-matricni-udalosti

11 Rejstřík

	A		S
Apatrida, 30		Schengenského prostoru, 28	
	D	Soudní příslušnost, 10	
dovolání, 10, 11		spam, 27	
	E	Správně právní vztahy, 3, 34	
evropského správního práva, 33		Správní akty, 3, 40, 41	
Exekuční řízení, 3, 16, 19		Správní právo, 32, 33, 34, 57	
exekuční titul, 16, 20		Správní rozhodnutí, 4, 51, 52, 55	
	F	Správní řízení, 3, 45, 47, 48, 49	
finanční právo, 32		Státní občanství, 3, 28, 29	
	K	Státní správa, 3, 35	
kolizní normy, 3, 28, 30, 31			U
	L		Úřad pro ochranu osobních údajů, 23
Listina základních práv a svobod, 32, 58			Ústava, 29, 32, 36, 58
	O		Územní samospráva, 3, 36
Občanské soudní řízení, 3, 5, 7, 9, 57			
občanský soudní řád, 5, 17			V
Obec, 37			Veřejná správa, 3, 33, 34
opravné prostředky, 4, 15, 52, 53, 54, 55, 56			výhrada veřejného pořádku, 31
Osobní údaje, 3, 21, 24, 25, 27, 57			Výkon rozhodnutí, 3, 17, 18
	Ř		
řízením nesporným, 13			Z
řízením sporným, 6			Zájmová samospráva, 3, 38
			Základní zásady občanského soudního řízení, 3, 9
			zákon o mezinárodním právu soukromém, 31
			Zvláštní řízení soudní, 3, 12, 13
			Ž
			žalobce, 6, 7, 9, 11, 12
			žalovaný, 6, 7

Redakční rada Edice texty k sociální práci:

Mgr. Karel Bauer; Mgr. Radka Janebová, Ph.D.; PhDr. Martin Smutek, Ph.D.;

Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Řada: Právo v sociální práci

Název: **Právo a právní předpisy II**

Rok a místo vydání: 2014, Hradec Králové

Vydání: první

Náklad: 200

Vydalo nakladatelství Gaudeamus při Univerzitě Hradec Králové jako svou 1388. publikaci.

ISBN 978-80-7435-448-9